

**Ad septem accusationis capita : quae hodie maxima
importunitate per calumnias summaq?ue cum iniuria, quidam
inquieta, scriptis illis suis, in capita coaceruant ministrorum
Tigurinae Ecclesiae, quos per contumeliam Zuinglianos
nuncupant, Henrici Bullingeri Tigurin[ae] Ecclesi[ae] ministri
responsio : quae quidem vt brevis est, ita vera simul
perspicua & moderata**

<https://hdl.handle.net/1874/422693>

t.
5

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

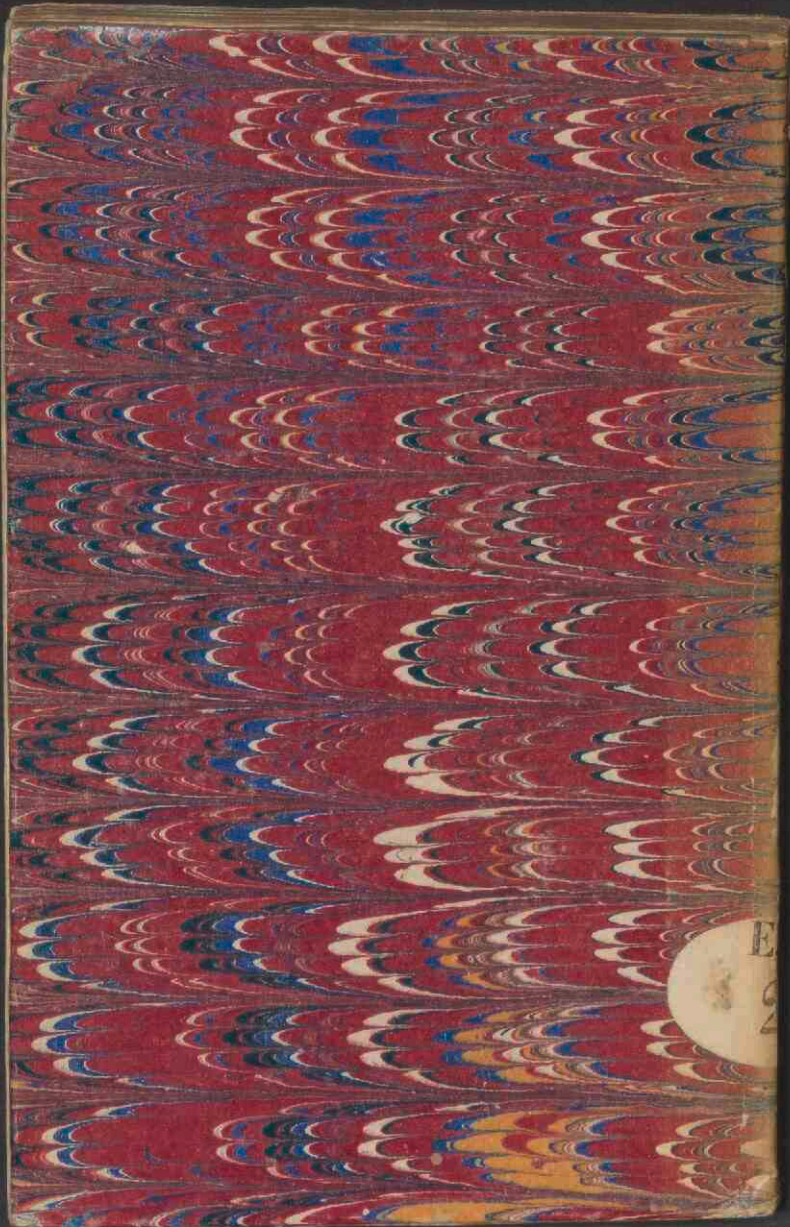
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

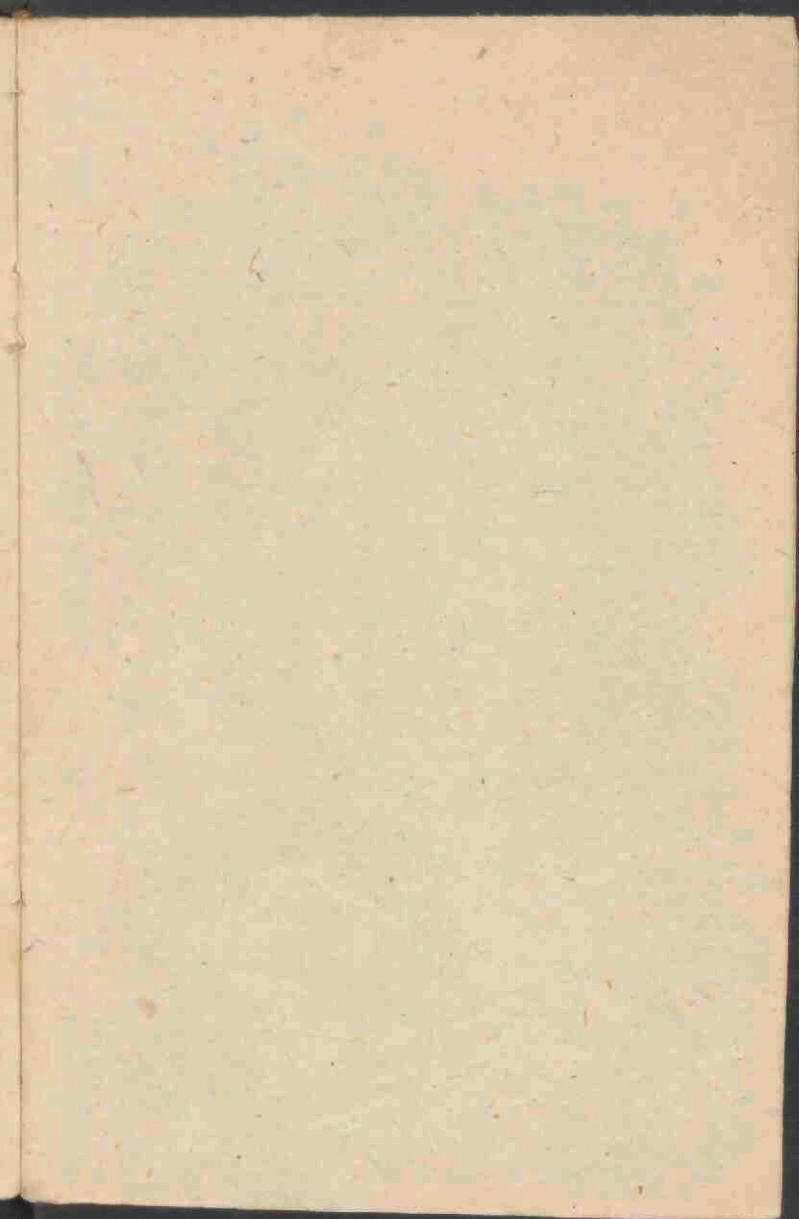

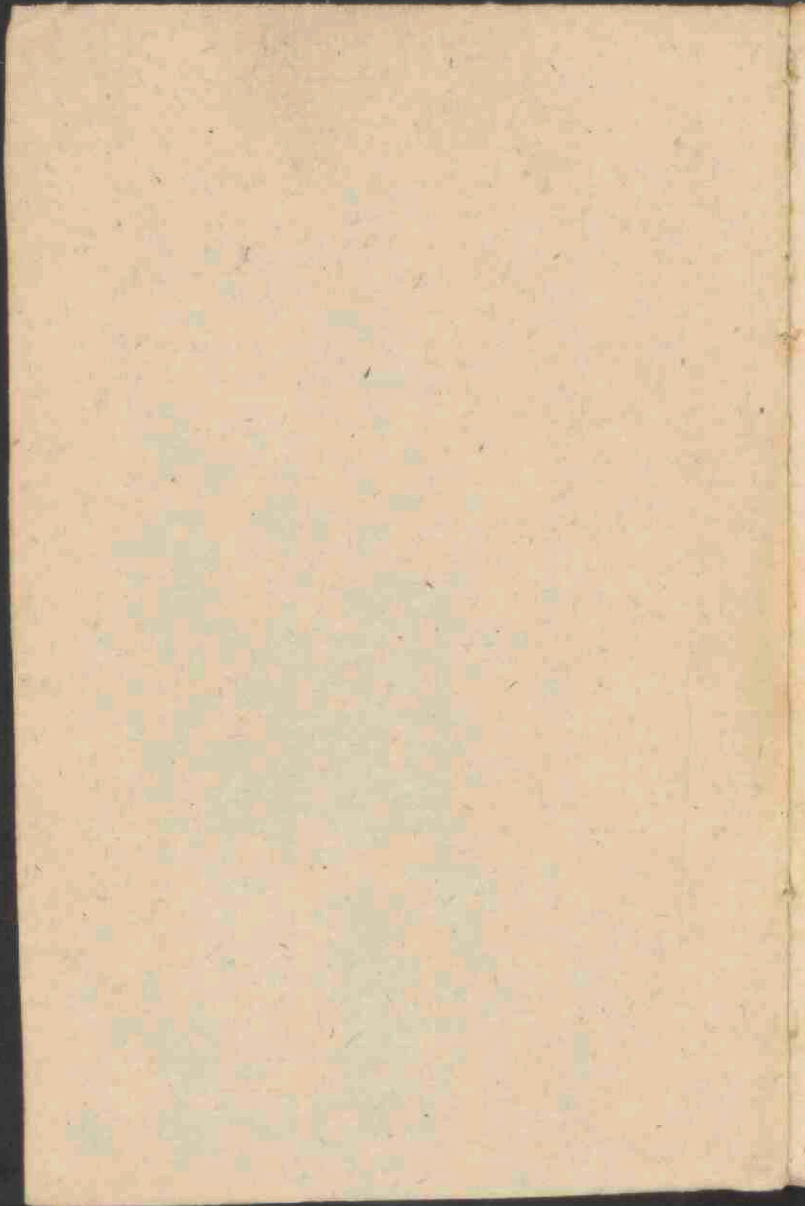

E. oct.

275⁶

L. 20 270 9

AD SEPTEM

ACCUSATIONIS CAPITA,
QUAB HODIE MAXIMA IM-
portunitate per calumnias summaque cum iniuria,
quidam inquieti, scriptis illis suis, in capita coacer-
nant Ministrorum Tigurinæ Ecclesiæ, quos per
contumeliam Zuinglianos nuncupant, Henrici Bul-
lingerii Tigurinæ Ecclesiæ ministri RESPONSIO:
Quæ quidem ut brevis est, ita vera simul perspicua
& moderata, è Germanico in Latinum Sermo.

nem conuersa, à IOSIA SIMLERO

Professore diuinarum literarum

in Schola Tigurina.

*Accommoda est hæc Responso vel Defensio
illis maxime, qui per se si conuictorum & scri-
ptorum prolixorum, erudiri cupiunt. Breui per-
spicuo & moderato aliquo scripto de tota illa
controuersia Eucharistica, &c.*

TIGVRI

APVD CHRISTOPHORVM

FROSCHOVERVM.

M. D. LXXV.

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

AD. SEPT. 18

ORNATISSIMO AT-
QUE DOCTISSIMO VIRO,
fidei IESV CHRISTI seruo, Domino
CHRISTOPHORO THRETIO, amico
& fratri honorando, IOSIAS SIMLERVS
gratiam & pacem à Deo patre & Domino
nostro IESV CHRISTO
precatur.

SI quis alius est exterorum, qui ma-
gnum dolorem capit ex dissidijs &
dilaceratione Ecclesiarum Germa-
niæ, & huic malo pro viribus me-
deri cupit, te vnum esse puto Thre-
ti frater honorande. Vixisti enim in celeberrimis
quibusque Germaniæ scholis, & amicitiam cum
doctissimis viris contractam hæcenus sincera fide
coluisti, quare fieri non potest quin tibi plurimum
doloris afferant calumniæ & contumeliæ, quibus
& amici tui nominatim, & integræ quodq; ecclesiæ
publicis scriptis proscinduntur. Credo te etiam cum
alijs bonis viris exoptare, vt aliquando piorum prin-
cipum auctoritate publica synodus aliqua institua-
tur, in qua cõtrouersiæ quæ ecclesiam turbant com-
ponantur, aut si tolli prorsus non possunt, saltem
moderatio aliqua instituatur, ne hi qui eundem
Christum predicant, se calumnijs & damnationi-
bus mutuis perpetuò lacerent: metuendum enim

P R A E F A T I O.

est ne dum nos inuicem mordemus, tandem etiam consumamur. Quoniam verò tot impedimenta obijciuntur, ita merentibus peccatis nostris, vt nullam synodum publicam, nedum pacem hoc tempore sperare possimus, hoc vnum nobis restat, vt apud bonos viros ecclesiae afflictionem, & iniurias quas sustinemus deploremus, & singuli laboremus, quò aliquam opem ecclesiae pro virili afferamus. Nihil verò mihi iucundius accidere posset, quàm tecum & cum tui similibus saepe de his rebus per literas colloqui, consilia conferre, & consolationem aliquam ex scriptis vestris capere, sed ne hoc gaudio crebrius fruamur, immensa locorù distantia, & multorum hominum in literis curandis vel negligentia, vel etiã perfidia nos impedit. Quapropter etiam volui nunc te literis his in publicum editis appellare, si fortè aliqua ratione hæc citius ad manus tuas perueniant. Adiunxi autem meis literis libellum à me ex vulgari nostra lingua in Latinum sermonem transcriptum, Reuerendi patris nostri, D. Henrici Bullingeri, in quo ille præcipua capita accusationum, quas aduersus ecclesiam nostram spargunt Aduersarij, enumerat, & ad capie, solide, & moderatè respondet. Conatus quidem est Iacobus Smidelinus scriptum hoc confutare, & suis sophismatibus obscurare, sed auctor ita illi respondit, vt bonis viris omnibus satisfecerit. Scio totam hanc controuersiam tibi notissimam esse, neq; hæc ad te
mitto

mitto docendi gratia, sed tamen tibi non ingratum fore existimo compendium, & summam hanc qua capita ferè omnia grauissimæ controuersia oculis subijciuntur, & fortè magno te labore leuabit, si quando apud vos Principes viri rationem certaminis sacramentarij cognoscere voluerint. Non dubito enim pro vestra nobiscum coniunctione, & singulari amore quo ecclesias nostras semper complexi estis, complures esse non tantùm verbi ministros, sed magnificos quoq; & generosos dominos, quos cura ecclesiarum nostrarum tangat, quiq; parati sint consilio & opera sua hæc tristia dissidia tollere & sedare, si qua fieri possit. Quomodo autem nos iurare possitis, non est meum vos docere, quum vos pro vestra prudentia id ipsum optimè perspecturos & deliberaturos, si hæc cogitationes vestras conuertatis, non dubitem. Equidè non parum valet apud moderatos homines vestrarum ecclesiarum exemplum, quæ sublatis aut sopitis non leuibus controuersijs in vnam eandemq; doctrinæ confessionem conseruerunt, & quidè non dissimilem huic quam Helnetica, Rhetica, Sabaudica, Gallica, Anglica, Scoticæ deniq; & Hungarica ecclesie probarunt. Atque vtinam pluribus per Germaniam vestra hæc concordia perspectior esset, aut saltem eam diligentius expendere, si fortè aliquorum animi ad pacis & concordie studium vestro exemplo inclinari possent. Quod si exemplo vestro adiungantur scri-

P R A E F A T I O.

pra vestra aliqua, & fraternae admonitiones atq;
 adhortationes, certum est illa non parum ponderis
 apud bonos & moderatos viros habitura esse. Ne-
 que enim vestra ideò fastidio erunt nostris homi-
 nibus, quòd multa de hac re à Germanis scripta ex-
 tent, sed potius quia ab exteris offeruntur, & no-
 tia sunt, avidius vt opinor legentur. Vestri homi-
 nes, atq; etià Hungari, multa acutè, pie & eruditè
 contra Antitrinitarios & Samosatenarios vernac-
 ula & latina lingua scripserunt, & tamen audio
 nostrorum hominum scripta, quae de eadem contro-
 uersa edita sunt, grata esse vestris hominibus: qua-
 re nolite dubitare vestram quoq; operam, & scri-
 pta quaecunq; ad tollendas Germanicarum ecclesia-
 rum controuersias edideritis, multis bonis viris
 complacitura esse. Quoniam enim propter multa
 incommoda ~~ix~~ potest fieri, vt ex tot tamq; longe
 disitis regnis ~~•~~ vnã synod. im̄ conueniant mini-
 stri ecclesiarum Evangelicarum, non video qua ra-
 tione melius ecclesiae consuli possit, quàm si per lite-
 ras aut publicis scriptis de controuersis dogmatibus
 sententias inter se conferant, & omnibus modis
 pacem cõficere studeant. Veruntamen haec ad te mi
 Threti scribo, non vt tibi aut cuiquam alteri quic-
 quam praescribam, sed tibi homini amico & fratri
 meam sententiam exponere volui, paratus & tua
 & aliorum rectius fortè sentientium consilia au-
 dire & sequi. Neq; arbitror quenquã fore qui hoc
 mihi

mihi vitio vertat: si enim alius licet quotidie in pub-
 licum edere libellos refertos calumnijs, cōicijs &
 contumelijs honorum virorum, cur non mihi lice-
 ret, mea consilia & cogitationes, quæ tantum ad
 concordiam & pacem ecclesiarum spectant, amico
 & patri etiam publicis literis cōmunicare? Vti-
 nam verò tandem nobis illucescat illa dies, quæ pa-
 cem firmam ecclesijs nostris afferat: quod si probi-
 bentibus peccatis nostris vota hæc inania sunt, hoc
 saltem agamus, vt quos iam dudum eiusdem fidei
 professio coniunxit, mutua charitate arctius quoti-
 die coalescant, neq; vllis mundi & satanæ artibus
 se disiungi patiantur. Atq; hoc quidē beneficio Dei
 hactenus vestris nostrisq; ecclesijs cōtigit, Deumq;
 precor vt hæc coniunctio firma perpetuaq; existat,
 quod te vna mecum velle & optare certissimè no-
 ui, idemq; de magnificis & generosis Dominis, atq;
 pijs ecclesiarum vestrarū ministris, nobis om-
 nibus persuasum est. Quapropter etiam rogamus,
 non ego tantum sed vna mecum honorandi fratres
 mei ecclesie Tigurinae ministri, vt hos omnes reue-
 renter & officiose nostro nomine salutare velis,
 ac nominatim D. Bullingerus, quem nobis Deus
 nuper è graui morbo restituit, magnifico Domino
 Dlusio & tibi plurimam salutem adscribere
 iussit. Tiguri v. Calendas Maij.

AD SEPTEM AGGREGATIONIS CAPITA, QUAE
Tigurinæ ecclesiæ ministris obijciuntur,
D. HENRICI BULLINGERI Responsio.

PRAEFATIO AD BENEVO-
lum Lectorem.

N mirum est hominibus pijs & pacem amantibus summopere displicere infinitas contentiones & rixas, atq; acerba & contumeliosa scripta, quorum nullum modum & finem hodie faciunt homines quidam peruerso iudicio præditi, qui neq; aptè tacere, neq; aliquid rectum & utile prudenter loqui & scribere norunt. Etenim iam à non-nullo tempore scripti & in publicū editi sunt libelli nimis multi, pleni & referti petulanti deprauatione sanæ & simplicis doctrinæ, horrendis item contumelijs, conuicijs atq; mendacijs, ut nimirum alicui videri possit, si Calumniator ipse ab inferis veniat, ac os suum, calumniarum & mendaciorum instrumentum, aduersus veritatem & insones homines exercere velit,

nam possit turpius & impudentius & horribilius agere & loqui.

Quoniam verò non tantum nostras personas, quos Zuinglianos vocant, deprauationibus & calumnijs petunt, sed veram & Christianam doctrinam & ecclesiam, cuius nos praecones & ministri sumus, etsi parati essemus tacere & patienter Dei causa sustinere conuicia, contumelias, & calumnias, cogimur tamen diuina veritatis & ecclesiae tuenda causa eorum petulantia nos opponere. Neque enim pati debemus, ut simplices Christiani (qui causam hanc non bene cognitam habent, & arbitrantur hos calumniatores, qui alioqui garriendo multum valent, iustam conuictandi causam habere) ab ipsis fascientur & seducantur. Quapropter constitui, Deo adiuuante, capita Accusationis quam nobis intendunt, summatim proponere, & his nostram responsionem breuiter quoad eius fieri potest opponere: postremò Christiano lectori iudicium secundum veritatem committere. Interea omnes qui nostram responsionem legunt, oro per Deum, ut beneuolè & attentè nos audiant, neque existiment nos ex eorum numero esse, qui omnem pa-

cem violent & classicum canant, sed potius statu-
ant nos quidem pacis cupidos esse, sed eam ab
Aduersarijs nostris impetrare non posse, atq; ita
cogi, & ut vulgò dicitur, crinibus arreptos in
certamē protrahi. Verum nos Lectorum gratia
& honoris ergò, sordes illas quas spargunt, hoc
est impudentes & falsas contumelias, atq; con-
uicia, quibus eorum libri abundant, non com-
memorabimus, sed ut ante diximus, duntaxat
capita accusationis, qua nostram doctrinam &
ecclesiam impugnant, recitabimus, & his no-
stram Responsonem opponemus: ipsos
verò deinceps Aduersarios no-
stros nominabimus.

PRIMUM

6

PRIMUM CAPVT

ACCVSATIONIS.

Zuingliani negant verba Christi quibus in sacra
*cœna usus est, dicens, Accipite, edite, hoc est cor
 pus meum. Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus.*
 Aiunt enim, corpus & sanguinem Christi non esse
 presentia in sacramento corporaliter, naturaliter,
 substantialiter aut essentialiter. Sed sumi à fidelibus
 spiritualiter, neq; corporeo ore pariter à fidelibus
 & infidelibus percipi. Imò docent in cœna Domini
 tantum esse nuda & uacua signa, ideoq; tantum si-
 gna ipsa, panem & uinum, dari & percipi.

RESPONSIO.

P RIMUM sicuti hos ipsos neq; Zuing-
 lianos neq; Lutheranos nominamus,
 sic a nemine patiemur nos hominum
 nominibus huiusmodi grauari: cuius rei cau-
 sas sæpe hætenus Aduersarijs nostris exposui-
 mus. Paulus noluit discipulos suos à se denomi-
 nari, aut à Petro, sed à Christo solo, qui pro ipsis
 crucifixus sit, & in quem baptizati sint, Chri-
 stianos nuncupari voluit. Hoc vno nomine nos
 quoq; cõtenti sumus, & nos Christianos esse di-
 citimus, nõ Zuinglianos aut Lutheranos. Quòd
 si Zuinglius, aut alius quispiam ecclesie doctor,
 quicquam ex verbo Dei docuit, nos non puder

Non sumus
 Zuingliani
 aut Luthe-
 rani, sed
 Christiani.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

eorum dogmatum, atque ideo quia ex verbo Dei desumpta sunt, non quia Zuingliana aut Lucherana sunt, ea probamus.

Nomen
Zuinglij
suspectum
& odiosum
factura.

Ceterum Aduersarij nostri, iam à multis annis, falsis calumnijs & cõuicijs Zuinglij nomen apud plerosque suspectum & exosum reddiderunt, ita vt si quid dicatur Zuinglianum esse, nulla vberiori probatione opus sit, quin totum hoc ipso nomine quòd Zuinglianum dicatur, absq; vlla alia probabili causa horrendum & abominandum esse censeant: sicuti olim ab initio Christianæ religionis idonea mortis causa erat Christianum nominari, & maiorum memoria Hufsitam vocari. Zuinglianorum enim nomine significari volunt hæreticum, seductorem, perplexum hominem, seditiosum, & nullius precij, & quicquid horrendum, turpe & abominabile est. Dum autem hac ratione Aduersarij exosum faciunt Zuinglij nomen, id obtinere, vt nemo deinceps Zuinglij doctrinam audire aut videre voluerit, atq; hoc modo doctrina ipsorum nullis fundamentis subnixa locum habere potuit, nostra verò inaudita reiecta & oppressa est, quam multo plures secuti fuissent, si illam audire aut legere potuissent. Ideoq; etiam effecere vt omnibus lectione librorum Zuinglij interdiceretur. Attamen Zuinglius in omni vita grauis & honestus fuit, neq; talis, qualem Aduersarij ignaris & imperitis hominibus fuisse persuadent. Natus est in Hel-

Ortus
Zuinglij.

ueria,

uetia, in comitatu Toggenburgio, vico qui Dominus siluestris nomen habet, parentibus honestis & ex antiqua familia, anno Domini 1487. pie educatus, bonas artes à pueritia amauit & didicit, ac singularem diligentiae & doctrinae laudem adeptus est. Praeceptores nactus est celebres, & inter alios clarum virum Thomam Vuittenbachium Bielensem, Theologiae doctorem; qui circa annum Domini 1505. Basileae & Tubingae indulgentias Papisticas impugnavit, & publice in academia disputauit, fideles tantum morte atque merito Domini nostri Iesu Christi adipisci remissionem siue indulgentiam peccatorum & vitam aeternam. Dedit autem operam literis in celeberrimis academijis Viennensi, Tubingensi, & Basiliensi, in qua etiam magna cum laude magisterij gradum assumpsit: neque illi difficile fuisset doctoratus gradum adipisci, nisi maluisset eniti ut ecclesiam doceret, qui est verus doctoratus à Deo institutus, quam externam pompam titulos & gradus asseclare. Itaque mox anno 1506. publice concionari coepit, magna cum auditorum admiratione. Carebat eo tempore pastore Claronenfis ecclesia, (est autem Clarona celebris pagus Heluetici foederis) ab illis igitur legitimè vocatus & electus, ecclesiae illi magna cum laude praefuit ad annum vsque Domini 1517. Vocatus deinde ad Eremitanam ecclesiam regendam, huc se contulit potissimum ob frequentiam

Zuinglij
studia &
praecipio-
res.

Zuinglius
magister &
concionator.

Zuinglius
pastor Cla-
ronensis.

Idem pastor
Bremianus.

AD VII. CA. ACCVSAT.

hominum, qui tum magno numero ex varijs nationibus & locis religionis ergò ad Eremitanum templum confluebant: sperabat enim conciones suas peregrinis hominibus fructum nò paruum allaturas esse, atque hoc modo Euangelij prædicationem longè lateque per orbem propagari posse. Nam iam ante apud Claronenses cœperat Euangelium purè prædicare, priusquam Lutherus in publicum prodiret, aut nominis illius vlla mentio fieret. Cum Claronæ doceret, Epistolas D. Pauli, propria manu Græcè, qua lingua à Paulo scriptæ sunt, descripsit, additis scholijs ex patribus, Chrysostomo, Hieronymo, & alijs: liber hic adhuc extat, & meæ narrationi testimonium præbet.

Zwinglius
pastor Tigurinae
Ecclesie.

Anno deinde 1508. cum parochia summi templi in vrbe Tigurina vacaret, virtutis & doctrinæ gratia illic à Preposito & Collegio illius ecclesiæ euocatus est. Atque mox Calendis Ianuarij anni sequentis 1519. publicè concionari incœpit, & primùm Euangelium, deinde Acta Apostolorum, atque Apostolicas epistolas exposuit. Ab initio enim nò nisi Euangelistarum & Apostolorum scripta pro concione interpretatus est, postea demum prophetas quoque publicè exponere cœpit: neque particularim, sed ordine integra scripta. Primis verò annis non tantùm contra Romanas indulgentias, verùm etiam contra alios quoque abusus qui in ecclesiâ
siam

Nam irreperunt, concionatus est. Interea etiam
 simul occasione data, Hugonem Landenber-
 gium Constantiensem Episcopum loci ordina-
 rium, item Pontificios legatos, Matthæum Sea-
 dunensem Episcopum & Rom. ecclesiæ Cardia-
 nalem, item Ennium Verulanum, & Anto-
 nium Puccium Pistoriensem Episcopum, solli-
 citavit, & supplex ab illis petijt, vt pro officij
 sui ratione rebus Ecclesiæ consulere velint.
 Nam non posse negari multos esse in ecclesia
 abusus, à quibus merito miser populus libe-
 randus sit, & illi prædicandum purum ver-
 bum Dei: adhæc debere primatû Ecclesiæ
 Christiano more, & aliter quam hætenus fe-
 cerint, vitam instituere. Simul etiam pro-
 testabatur, si nolint rem aggredi, tum se adiu-
 uante Deo serio & vehementer concionatu-
 rum de Christiana reformatione instituenda:
 ac se certò nosse diuinum auxilium non defu-
 turum. Postquam verò ab eis nihil impetra-
 re potuit, quamuis amicè illi responderent,
 & abusus confiterentur & deplorarent, con-
 cionando strenuè pergebat, & demonstra-
 bat, necessarium esse vt reformatio aliqua iux-
 ta verbum Dei instituat. Quoniam verò hi
 qui ex officio reformare debebant, nihil fa-
 ciant, hortabatur vt singulæ ecclesiæ de ea co-
 gitarent, & commodè iuxta morem veteris &
 Apostolicæ Ecclesiæ eandem inuocato nomi-
 ne Dei instituerent.

Quid Zwin-
 gius ab epi-
 scopis pes-
 tierit.

Zwinglius
 hortatur ad
 reformatio-
 nem.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

Zuinglius
contra Ro-
manas in-
dulgentias
pugnat.

Zuinglius
disputat.

Solum ver-
bum Dei
predicandū

Quemadmodum verò in Saxonia Lutherus se opposuit Derzelio impudenti indulgentiarum nundinatori, ita etiam Zuinglius ante illum, sicuti scripsimus, indulgentijs & alijs Romanis abusibus se opposuit. Cæterum eodem tempore in Heluetia aduersarium habuit Bernhardinum Samsonem, Franciscani ordinis monachum, qui Roma indulgentias ad nos adueherat, & easdem in Heluetia, sicut Derzelius in Saxonia, prædicabat & vāundabat. Huic se opposuit Zuinglius, & eum expulit. Habuit autem graues aduersarios Tiguri sacerdotes & monachos, & præcipue Lectores monachorū Mendicantium: ideoq; aliquot colloquia habita sunt in ædibus præpositi, præsentē Magistratu. Tandem verò ad indagandam veritatem, & tollenda dissidia atq; rixas, publica disputatio instituta est ab amplissimo senatu Tigurinæ vrbis: ad hanc euocarunt ordinariū episcopum Constantiensem & eius doctores, atque alios quoscunq; vocare & exorare poterant. Conuenere igitur Tigurum complures viri docti, & frequens fuit conuentus cum ecclesiasticorum tum aliorum auditorum: in hoc omnibus facta est libera loquendi facultas, & Zuinglius coram eo doctrinæ suæ rationem exposuit: hanc articulis 67. comprehenderat, & in publicum ediderat, perens vt si alicubi erraret, ex sacris literis aliter edoceretur.

Quoniam verò in hoc colloquio Zuinglius
id pos

id potissimum demonstrauerat, scripturam sacram unicam esse normam & regulam, iuxta quam solam omnia salutis nostræ & Christianæ ecclesiæ negotia dirigere oporteat, neque quisquam ex tam magno doctorum numero hanc eius sententiam confutare potuerat, commotus ea re amplissimus senatus vrbis Tigurinæ, decretum promulgauit, ne quisquam in ipsorum ecclesijs aliud doceat aut cõcionetur quàm sacras literas vtriusque Testamenti.

Eodem anno vehemens certamen exortum est inter doctos pariter & plebeios, de imaginibus quæ in templis habebantur, & missa, num hæc tollenda sint & abolenda; quæ aliqui retinere & tueri conabantur. Quare sub finē Octobris alia disputatio instituta est, ac rogati sunt episcopi Constantiensis, Curiensis, & Basiliensis, vt ad hanc disputationem veniant, & viros doctos è scholis suis huc mittant. Euocati sunt etiam alij Prælati & Ecclesiastici ordinis homines, quos Tigurini vocare poterant: atque ad diem constitutum disputationis circiter sexcenti homines conuenerunt.

Diu hic & multum disputatum est, neque ostendi potuit imagines & missam aliquod in sacris literis fundamentum habere: itaq; mandatum est ministris, vt populum è verbo Dei diligenter edoceant quid de imaginibus & missa sentiendum sit. Plebe autem ita edocta, ex omnibus templis vrbis & agri Tigurini, hæc

Altera disputatio publica Tiguri habetur.

Imagines & missa Tiguri aboluntur.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

legitime & absque tumultu sublata & abolita sunt: atque horum loco institutæ sunt quotidianæ sacræ conciones, & cœna Domini nostri Iesu Christi: decretum quoque factum est, hanc reformationem Dei auxilio seruandam esse, nisi quis aliud è verbo Dei edoceat. Simul quoque sublatus est inutilis ille & à scripturis alienus templorum cantus: Deinde vetus collegium summi templi iuxta primam institutionem in scholam mutatum est, in qua bonæ artes & præsertim tres linguæ Hebraica, Græca & Latina traduntur, & loco septem horarum canonicarum sacræ literę in tribus linguis præleguntur. Ac propterea honesto stipendio aluntur pij & eruditi homines, qui in pietate & bonis literis & præsertim sacra scriptura instituant adolescentes aliquot iusto numero, qui populo possint prædicare verbum Dei, & ecclesiæ in administratione sacramentorum & alijs pijs officijs inseruire. Simili modo Cœnobiaz & præbendæ, vt vocant, post obitum eorum qui hæc ante reformationem in beneficium acceperant, in pios & Christianos vsus translata sunt, & bona horum pars attributa est publicæ domui Hospitali alendis pauperibus. Multos vero labores & molestias Zuinglius in docendo sustinuit, dum vitia quæ tum publicè grassabantur, scortationem, adulteria, incestus, crapulam, ebrietatem, aleam, militiam mercenariam, munerum corruptelam, vsuram, & similia, ac præsertim

Schola.

Cœnobio-
rum refor-
matio.

præsertim execrationes, blasphemias, deierationes, superbiam, immoderatum luxum vestium, &c. oppugnat, & modestam Christianamq; vitam instituit & defendit. Senatus quoq; in huc finem multa laudabiliter instituit, & populo publicè edixit. Inde verò invidia odium & inimicitia aduersus Zuinglium multū auctæ sunt, sed ille cuncta hæc patienter ferens Deo cōmittebat, & cōstanter in opere Domini pergebat. Porro grauiorum laborum causa eidem fuere Anabaptistæ, atq; seditiosi homines in rusticorum tumultu. Nam cum Thomas Muncerus seditiosorū dux, ex Saxonia & Turingia in Latobrogorum seu Clergouiorum pagum Griefsam venisset, & initia Rustici tumultus, quem admodum & in Turingia & Saxonia fecerat, iecisset, mox ad eum caeteruim Anabaptismi auctores ex his regionibus conuolarunt, quos ubi ille confirmasset, consideret admodum se Zuinglio postea opposuere. Verùm ipse fortiter illis restitit, ac aliquot colloquia cum Anabaptistis publicè corā ecclesia habuit, eorumq; pessimum errorē solidè conuicit. Adeoq; firma argumenta ex verbo Dei prorulit, vt multi viri docti in diuersis regionibus, Zuinglij doctrina plurimū adiuti fuerint: quamuis enim hoc pleriq; dissimulent, facile tamen id ex scriptis eorum animaduerti potest. Adhæc aduersus seditiones & homines seditiosos magna vehementia docuit & scripsit.

Anabapti-
stæ & rusti-
corum tu-
multus.
1524. 1525.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

Zuinglij
magni labo
res.

Porro inter tot varias molestasque occupa-
tiones nihilominus semper peregrinis, quo-
rum multi quotidie ad eum consulendi gratia
veniebant, itemque ciuibus humaniter & be-
nignè respondit: literas quoque plurimas in va-
ria loca, Germaniæ, Galliæ & Italiæ scripsit, ac
vicissim multas aliunde accepit. Præterea quo-
tidie in schola sacra Biblia interpretabatur: pri-
mum enim pio doctoq; & claroviro D. Contra-
do Pellicano, Hebræum contextum interpretan-
te, Zuinglius postea Græcum contextum L X X.
interpretum recitabat et explicabat: nihilominus
etiã ordinarias suas conciones constitutis horis
habebat: & postremò multa scripta interea per
typographos in publicum edebat, quæ omnia
magno & incredibilem labore perficiuntur. Atque
hoc modo omne tempus suum diu noctuque in
seruitio Domini & ecclesiæ negotijs infume-
bat, prompta quidem voluntate et magno cum
fructu.

Disputatio
Badensis.

Non minus laboris & molestiæ Zuinglio
exhibuerunt alia quædam publica colloquia.
Etenim cum anno Domini 1526. publica dis-
putatio Badæ in Ergouia instituta fuisset, cer-
tis de causis adductus scripto rationem reddi-
dit, ob quas causas Badam venire noluerit: ni-
hilominus verò publicè editis scriptis a duersa-
riorum suorum obiectiones confutauit. Postea
anno 1528. alia disputatio in vrbe Bernensi in-
stituta est, & publica fide cautum his qui illuc
venirent,

Bernensis
disputatio.

venirent, ac statutum ut tantum ex sacra scriptura disputaretur. Quapropter Zuinglius quoque illuc profectus publicè disputavit, & doctrinā suam, quæ quidem vera & recta erat, defendit & asseruit, idque testantur Acta huius disputationis in publicum edita. Quòd si Zuinglius doctrinam suam non probasset & confirmasset sacris literis, sed talis fuisset qualem Adversarij fingunt & calumniantur, proculdubio gravissimus & amplissimus senatus, & præterea populus quoque Tigurinus honestatis & iustitiæ studiosus, nunquam ipsum vel horam unam tolerassent atque defendissent. Anno deinde sequenti 1529. Illustrissimus princeps Philippus Hæssie Landgravius, ambos Zuinglium & Lutherum Marpurgum Hæssorum evocavit, ut mutuo inter se colloquerentur, si forte per Dei gratiam de articulis religionis inter ipsos convenire posset. Profectus est illuc Zuinglius longo & periculoso itinere. Factum est autem Dei gratia, postquam utrinque doctrinam suam clarius explicassent, ut inter se de omnibus dogmatibus Christianæ religionis consentirent, excepto modo & forma præsentia Christi in sacra cœna: at tamen sic inter eos convenit, ut utraq; pars Christianam charitatem erga alteram exerceret, quatenus uniuscuiusq; conscientia pateretur. Editæ sunt publicè capita huius colloquij subscripta utriusque partis nominibus, quæ testimonium sufficiens sanæ doctri-

Colloquij
Marpur-
gensis.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

Zuinglius
suam doctri-
nam non re-
uocauit.

nae utrique parti perhibent. Falsum igitur est quod quidam spargunt Zuinglium & Oecolampadium Marpurgi pristinam suam doctrinam reuocasse, nam ex eorū scriptis & concionibus demonstrari potest, eos antea quoque in eandem sententiam quæ articulis Marpurgensibus continetur docuisse. Inane itaque figmentum est ipsos à Luthero edoctos priorem suam doctrinam reuocasse, imò eam ipsam illic aperte & constanter confessi sunt. Quod verò Lutherus alicubi quædam in hanc sententiam iactare videtur, sane aliter fecit quam ipsum decuerit, cui etiam alibi abunde responsum est. Quod si conuenta Marpurgi facta Lutherus seruasset, & qui eum secuti sunt magis studissent modestiæ, concordiæ, charitati, fidei & humanitati, & sibi cauissent ab arrogantia & fastu, rixis & contentionibus non necessarijs, neque tam acerbè & planè iuxta affectus suos scripsissent, melius actum fuisset cum ecclesia: ita nanque veritas magis fuisset propagata, minusque vulnerata & offensa fuissent infirmiorum conscientiæ. Utinam adhuc Deus donet nobis intelligentiam & concordiam.

Summa cõ-
cionum
Zuinglij &
eius obitus.

In summa Zuinglius toto tempore ministerij sui diligenter in Ecclesia Christi laborauit, ac pie prædicauit pœnitentiã, siue emendationem & mutationem vitæ peccatis deditæ in piã & Christianã vitã, & præcipuè re-
missionem

nem peccatorum per solam veram fidem in nomen Iesu Christi. Atque in hac doctrina constanter ad obitum vsque perseveravit. Anno autem Domini 1531. die 11. Octobris circa horam quintam pomeridianam Capellæ in prælio cum multis honestis & fidelibus viris occubuit, & in confessione Christianæ fidei mortuus est.

Qui verò Zuinglio ignominia loco obijciunt, quòd in prælio cum suis occubuerit, ignorant aut non expendunt quænam antiquitus fuerit consuetudo populi Dei. Nempe quòd sacerdotes siue ecclesiæ ministri cum populo ad bellum prodibant, ut milites ad preces excitarent, docerent, consolarentur, & corroborarent: sicut Deus ipse expressè & seriò præcepit Deuteronom. 20. capite. Iuxta hunc morem & institutum excellens propheta & minister Dei Heliseus fuit in exercitu trium regum Israelis Iudæ & Idumæorum, ac toti exercitui consuluit magnoque viui fuit, sicuti 4. Reg. 3. scribitur. Eodem modo postea Christiani Imperatores Constantinus, Valentinianus, Gratianus, Theodosius, alijque pij Reges, principes, ac populi, veram religionem & cultum Dei in suis castris exercuerunt, neque religionis exercitio & ecclesiæ ministris in bello caruerunt. Christianam hanc veterem atque laudabilem consuetudinem, Helvetij semper retinuerunt, atque adhuc hodie servant, & suos Sacerdotes vel Ecclesiarum Ministros

Zuinglium non peccasse sequod cum suis ad bellum abiit.

Heliseus in castris suis:

Helvetios mos.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

secum ad bellum educunt. Sic veteres historiae referunt Bernensis ecclesiae parochum, tanquam verum pastorem, cum suis ouibus ad bellum
 1339. Iunij exiisse, ac memorabili praelio ad Laupam inter
 10. fuisse & milites confirmasse. Similiter Zuing-
 lius cum adhuc Claronensium pastor esset, bis cum illis veteri laudatoque Heluetiorum more in militiam profectus est Mediolanum, & duobus praelijs, quibus non alia magis memoratu digna ab Heluetijs commissa sunt, ad Nouariam & Marignanum, magna gloria cum laude interfuit. Ideoque etiam postmodum pium honestissimumque populum Tigurinum in periculo deserere noluit, sed libens cum illis mortis discrimini se exposuit: quo nomine ab omnibus honestis & aliquo iudicio praeditis hominibus laude potius quam reprehensione dignus aestimatur.

Quoniam haec narratio tendat.

Cuncta haec verè & breuiter afferenda veritatis causa commemorare volui, vt harum rerum ignari, & qui Zuinglium longe alium quam quibus reuera fuit animo conceperunt, certam de illo narrationem habeant, si modo alteram partem audire voluerint: & praecipue Aduersarij nostri, qui furiosis suis clamoribus Zuingliano nomine, quasi id sit horrenda quaedam abominatio, veram & sanam doctrinam, ac fideles homines, simul quoque innumeras Christianas ecclesias calumniantur, & contra omnem aequitatem condemnant. Alioquin negari

negari non potest, post Zuinglij obitum (sicut
 antea Zuinglius dum in viuis esset anno 1527.
 Andreae Osiandro aduersus ipsum insanienti
 in quadam epistola prædixerat) passim longè
 lateque innumeras ecclesias, in Germania, Ita-
 lia, Gallia, Anglia, Scotia, Polonia, Hungaria,
 & in alijs regionibus ac populis, recepisse ean-
 dem doctrinam & fidem quam Zuinglius do-
 cuit, & libris in publicum editis propagauit,
 quoniam cognouerunt & experti sunt, Zuing-
 glij doctrinam ex Deo & sacris scripturis con-
 sentaneam esse. Oportebat igitur bonos illos
 viros, qui nihil aliud norunt nisi conuiciari
 instar rixosæ mulierculæ, melius rem secum ex-
 pendere, & saltem meminisse atque fidem tri-
 buere his sacræ scripturę sententijs. Prouerb. 12.
 Est qui temere profert (homo futilis) veluti
 confossiones gladij. At lingua sapientum sani-
 tas est, vel medicina. Abominatio Domini sunt
 labia mendacia: qui autem student veritati, pla-
 cent ei. In ore stulti est baculus superbiæ, labia
 autem sapientum conseruant eos. Vade à facie
 hominis stulti, in cuius labijs non cognouisti
 scientiam.

Secundò valdè miramur nostros Aduersa-
 rios ita odio & inuidia excæcatos esse, vt non
 pudeat eos publicè de nobis affirmare, nos ver-
 bis Christi, Accipite, edite, hoc est corpus
 meum, &c. non habere fidem eaque negare.
 Nam fatemur verba hæc, Accipite, edite, hoc est

Zuinglij
 doctrinam
 plurimi res-
 ceperunt.

Ioan. 4t
 Acto. 17.

Non nega-
 mus verba
 institutio-
 nis domini
 Domini.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

corpus meum, &c. esse verissima Christi seruato-
ris nostri verba, quibus Ecclesie suae sacram-
cenam instituit, & vsque ad finem mundi ob-
seruandam tradidit. Fidem quoq; habemus ver-
bis Christi, quomodo scilicet dicta sunt à Chris-
to, ac sicuti scripturae solent de sacramentis lo-
qui, & quemadmodum sancta Christiana Eccle-
sia illa ab initio intellexit & interpretata est.

Cum Zuinglio idem quoq; obiectum fuisse-
ret, quod non rectè sentiret de his verbis Chris-
sti, ipse coram principibus Germaniae in co-
mitijs Augustanis anno 1530, epistola publi-
cata se hoc modo defendit. Cum nullis mor-
taliū nobis est dissidium de verbis Cœnae,
quasi velimus illa immutata esse, vt quidā, aut
prorsus sublata, vt alij calumniantur. Cum
enim sic sonant, Hoc est corpus meum, iam
ipsum sacramentum augustius est quàm si die-
ceremus, Hoc significat corpus meum, vt om-
nino nihil velimus mutatum esse. Sublata verò
è medio quomodo cupiemus, quæ ne mutata
quidam volumus? Atque plura in hanc senten-
tiā in epistola hac quæ publicè extat leguntur.

Tertiò ex sequentibus eorum verbis facilè
animaduertimus, cur dicant à nobis negari ver-
ba Christi, Hoc est corpus meum: Propterea sci-
licet quòd dicimus corpus & sanguinem Chris-
sti non esse præsentia in sacramento corporali-
ter, naturaliter, substantialiter aut essentialiter.
Quibus respondemus, primùm non hoc dici
verbis

Corpus
Christi non
est corpo-
raliter præ-
sens in sa-
cramento.

verbis Domini, neq; hunc eorum sensum esse,
 quòd verum eius corpus in sacramento corpo-
 raliter præsens sit. Nam si retinemus & sequi-
 mur verba Christi, necessario ex his confici-
 tur, Dominum in prima cœna, quæ longè om-
 nium sanctissima & perfectissima fuit, & ad fi-
 nem vsq; mundi erit, corporaliter cum discipu-
 lis suis mensæ assedisse, atque hoc ipso suo vero
 corpore panem discipulis porrexisset, ac propte-
 rea, vt omnes manifestè cernunt, non fuisse cor-
 poraliter in pane aut sacramento. Alia enim
 fuit substantia corporis ipsius, & alia substan-
 tia panis, atque hæ sunt duæ substantiæ distin-
 ctæ. Præterea Dominus non habuit duo cor-
 pora, sed vnum duntaxat verum humanum
 corpus: non autem vnum quod panem porri-
 geret, & alterum quod in aut sub pane & sacra-
 mento esset. Neque ea est ratio veritatis & pro-
 prietatis humani corporis Christi, vt verum
 corpus simul mensæ assederit et interim nihilo-
 minus in pane quoque præsens fuerit. Quare
 verbis Christi nihil aliud traditur, quàm Chri-
 stum vero corpore suo mensæ assedisse, atque
 eodem suo corpore vero panem aut sacramen-
 tum porrexisset, ac panem hunc rectè sacramen-
 tali more corpus suum nominasse, ac dixisset,
 hoc est corpus meum. Etsi autem Aduersarij
 nostri contra horribiliter insaniunt & conui-
 tiantur, nunquam tamen quicquam aliud in
 æternum ex verbis Christi probabunt.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

Corporali-
ter & sub-
stantialiter
ess. additio
ma.

Præterea multa verbis Christi Aduersarij de
suo addunt, veluti corporaliter, naturaliter, sub-
stantialiter, essentialiter: neque enim Dominus
sic locutus est, aut quicquã tale in verbis Chris-
ti inuenitur. Vbi quæso scripta sunt ea quæ ipsi
adducunt, & pro fundamento totius contro-
uersiæ habent? Dicant apertè quidnam Christus
seruator noster hisce verbis, Accipite, comedi-
te, hoc est corpus meum, instituire voluerit? Si
verum dicere, & liberè profiteri velint doctri-
nam veterem simplicè & catholicam seu Chris-
tianam, quam vniuersa ecclesia Christiana ab
Apostolorum vsque temporibus veram agno-
uit & recepit, faciebuntur Christum Dominum
his verbis, Accipite, edite, &c. sacramentum
sue signum, (vt Christiana ecclesia & scriptu-
ra nominant, Gen. 17. Rom. 4.) instituisse &
ordinasse. Quod si hoc verum est, neque enim
aliter esse potest, dicant quæso nobis qui nam
propius accedant ad verba Christi, & sensum
sanctæ Christianæ ecclesiæ retineant? Vel qua-
si re nos quos Zuinglianos vocatis, qui tam en-
imilial aliud sentimus quàm quod semper sensit
vetus illa sancta & vera Christi ecclesia, dicant
inquam quare peccemus dicentes, cum Chris-
tus seruator nobis hoc loco sacramentum in-
stituerit & ordinarit, verba institutionis huius
sacramentaliter intelligenda, & sacramentali-
ter etiam à nobis explicanda esse?

Quid Chris-
tus instituit
est.

Aug. vii. de
doctrina
Christiana.

Sacramen-
tum & Sa-
cramentale.

Sacramentale autem vocamus quod accipitur

tur pro more sacramentorum, seu vt scriptura vocat, signorum. Natura autem sacramentorum hæc est, vt in his duo cōsiderentur, signum & res signata: velut in Cæna Domini, signa sunt, panis & vinum, res signatæ, corpus Christi pro nobis traditum & sanguis eius effusus. Amborum autem hæc est natura & ratio, vt neutrum in alterum conuertatur, sed vtrunque suam substantiam seruet, nihilominus tamen signa accipiunt nomina rerum signatarum, panis enim corpus & vinum sanguis Christi nominatur, cum tamen naturaliter non sint quod nominantur, sed certa & vera signa, quæ nos de rebus verè peractis, de passione Christi & nostra redemptione admonent, & de his testantur: Sicut etiam à Domino dictum est, Hoc facite ad mei commemorationem. Neq; nos primi, sed vetustissimi doctores Christianæ ecclesiæ, verba Christi, Hoc est corpus meum, sacramentaliter interpretati sunt, Hoc significat, aut est signum vel figura corporis mei: vt sepe alibi à nobis ostensum est. Paulus præterea dicit signa hæc esse sigilla siue obsignationes iustitiæ fidei. Rom. 4.

Postremò verba à vobis addita corporaliter, naturaliter, &c. non conueniunt naturæ sacramentorum, nihilominus tamen cunctis hæc verba obruditis, & postularis vt confiteantur & credant, corpus Christi in sacramento non tantum sacramentaliter, sed corporaliter quoq;

Negant
quod genus
dicere.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

& naturaliter præfens esse, &c. Magnum verò hoc vestro dogmate in ecclesia tumultum exci-
tatis, & tamè vos ipsi id non creditis, mox enim
dictis his verbis in eodem vestigio quo dixistis
eadem negatis, ac dicitis, Panem seu sub pane
esse corpus Christi corporaliter, naturaliter, sub-
stantialiter, sed non carnaliter, neq; iuxta natu-
ram corporum, aut visibili modo. Negari autè
non potest hanc esse proprietatem humani cor-
poris, vt carnem & ossa habeat (quemadmodù
Dominus in Euangelio ait) & visibile sit palpa-
bile atq; sensibile. Quod igitur aliter se habet,
nō est corporeum. Ideoq; corpus Christi iuxta
vestros sermones & interpretationes nō aderit
in sacramento corporaliter. Neq; verò hoc vn-
quā negare poteritis. Sed hic deprehensi & con-
clusi, postquam coràm vniuerso mundo vestrū
istud corporaliter vos pudore confundit, aliò
confugitis ac dicitis, totum hoc negotium esse
mysterium, cuius modus & ratio sit ineffabilis.
Verùm si ita res habet, cur ipsi conamini effari
quod ineffabile est? Etenim dicētes corpus Chri-
sti in sacramento corporaliter esse, verbo Cor-
poraliter modum ac rationē præsentis enuntia-
tis. Quod enim corporale est, est utiq; corpora-
le, & vt dicitur atq; explicatur, corporale esse in-
telligitur. Quapropter cum sic vestram opinio-
nem tueri & tuto consistere non possitis, aliud
latibulū quæritis, ac dicitis, Hæc non esse inda-
ganda, sed simpliciter credenda. Verùm vbi ali-
quid

Lucæ 24.

Ineffabile.

Credere o-
portet.

quid credendum est, oportet ut clarum Dei verbum habeamus, velut in verbis cœnæ Domini habemus expressum Dei verbum, Dominum corpus suum pro nobis tradidisse, & sanguinè suum pro abluendis peccatis nostris effudisse: hoc igitur omnino credere oportet. Sed non tenemur ut credamus, panem ipsum, aut in, sub, cum pane esse corpus Christi. Nihil enim aliud verbis Domini dicitur quàm quod supra indicavimus.

Hæc atque plura alia firmissima argumenta & testimonia, sæpe antehac in scriptis nostris publice vobis proposuimus, atq; idè nunc breviores sumus, verùm vos parùm ad propositum & formã respondistis, multa interim extra propositum garrientes, nostram piã sententiam, pervertere, nosq; conuitijs obruere non cessastis. Deus largiatur vobis ut hæc agnoscatis: nam eo modo quo cœpistis, vestrã sententiam animo conceptam nunquam in æternum probabitis: sed potius complures viros bonos vestra garrulitate & logomachia dubios & perplexos facietis.

Porrò non dicimus cœnã Domini absq; Domino esse. Semper enim diximus, absq; ipso Domino nõ posse nominari & esse cœnã Domini. Interea non dicimus ipsum corporaliter aut carnaliter in aut cum panẽ in Cœna præsentẽ esse. Deus enim in ecclesia præsens est, siue ecclesiæ credentiũ adest, quæ iuxta institutum & ordi-

Cœna Do-
mini & præ-
sentia Do-
mini.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

nationem Domini cœnam legitimè celebrat. Huic inquam ecclesiæ adest gratia sua, spiritus suo, & efficaci operatione, quemadmodû semper institutioni suæ, & sanctis sacramentis præsens adfuit, atque ita illis, imo nobis se adfuturum ad finem vsq; mundi promisit. Dominus enim est sol iustitiæ & salutis, qui plenè, prout nobis necesse fuerit, nobis illucescit, nosq; clementer conseruat, imò nobis præstat quæ cuique promisit.

Corpus Christi spiritaliter eda.

Quod verò quartum locum attinet, nempe docere nos corpus & sanguinè Christi tantum spiritaliter edi, neque corporaliter aut carnaliter, oreque corporeo à fidelibus & infidelibus percipi, huius rationem semper simpliciter reddidimus, si modò nos audire voluissent. Sed vt breuiter repetamus, denuò dicimus nos ore atque corde credere & confiteri, carnem & sanguinem Christi seruatoris nostri, nobis ab ipso Domino tradita esse in cibum & potum, vt illa verè edamus & bibamus, sed spiritaliter, non carnaliter, aut corporaliter.

Ioan. 6.

Corpus Christi fide editur.

Spiritalis verò manducatio fit per fidem qua Christum recipimus. Quando enim credimus Christi carnem & sanguinem pro nobis in mortè tradita esse, vt nos his à perpetua morte redempti æternùm viuamus, tum fide hac caro & sanguis Christi fiunt noster cibus & potus, quibus sustentamur ad vitam æternam, sicut corporeus cibus sumptus, vitam huius corporis

corporis conseruat. Non quòd caro & sanguis Christi spiritus fiant, & ita sint noster cibus & potus, sed quòd verum corpus & sanguinem Christi, quæ suam substantiam immutabilem retinent, & verè in cruce pro nobis oblata sunt, nos spiritualiter manducemus, hoc est vera fide recipiamus. Vera enim fides est proprium os animæ. Quòd autem fide Christum dominum manducemus, ex ipsius domini verbis didicimus. Nam Ioan. 6. dixit, Qui me manducauerit viuet. Et rursus, Qui in me credit, viuet. Item. Ego sum panis vitæ. Qui venit ad me non esuriet, & qui credit in me non sitiet vnquam. ^{1. 1.} Dicimus autem, ex Paulo fide ad Deum accedi, ^{Hebr. 12.} Atq; cum hic Domino dicendum fuisset, Qui biberit me non sitiet vnquam, dicit, Qui in me credit, atque ita pro bibendi verbo credere ponit. Quare edere & biberi, hoc loco est credere. Cur verò Aduersarij nostri haftenus contendunt, & quidem bene ac rectè, nos sola fide in Christum crucifixum verum Deum & hominem, neq; vlla alia re in cælo aut terra iustificari, & saluari, si idem nunc efficitur corporali manducatione carnis Christi? an fides non amplius sufficit? Diligenter quæso fratres cogitate, & diligenter expendite quidnam faciatis.

Quod præterea dicimus corpus Christi non edi, & sanguinem eius non bibi corporaliter aut carnaliter, hoc quoque ex verbis Domini Ioannis 6. didicimus. Cum enim Capernaia

^{1. 1.}
Caro Chris-
ti non edi-
tur corpo-
raliter.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

dicerent, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? atque existimarent corpus siue carnem & sanguinem Christi, corporaliter & naturaliter, quemadmodum corporeos cibos sumere solemus, edi & bibi oportere: Ibi explicat seipsum Dominus in fine concionis, & ostendit carnalem manducationem, quam ipsi intelligebant, nihil prodesse ad salutem, sed spiritualem: ac docet verba sua spiritualiter intelligenda esse, & se recipi, ac eo modo carnem & sanguinem suum edi & bibi ad vitam æternam.

Discipuli
Christum
in prima cœ-
na non ede-
runt corpo-
raliter.

Denuò autem hic nobis, vt Paulus docet prima Corinthiorum vndecimò, redeundum est ad primam institutionem Cœnæ Domini, & considerandum quomodo discipuli Christum in prima cœna manducarint. Etenim certum est nos in nostra cœna, quæ non alia est à prima, non posse aut. debere aliter Dominum manducare, quàm quomodo ipsum discipuli in prima cœna manducarunt. Assedit autem Dominus mensæ vnà cum discipulis, & panem accepit, ac illis porrexit, dicens: Accipite, edite, hoc est corpus meum. Hæc verò verba non poterant ipsi de villo alio intelligere quàm de humano corpore Christi vero proprio & vnico, quod vnà cum ipsis mensæ assidebat, & ipsi coràm intuebantur. Nam vt supra quoque diximus, Christus non
duo

duo corpora habuit sed vnum duntaxat. Corpus autem hoc quod cum ipsis mensæ affedit, discipulos non edisse corporaliter omnibus notissimum est: postera enim die eodem corpore Christus cruci affixus & mortuus est, atque hoc ipso nobis coram Deo vitam impetravit. Quare omnino necesse est aliam esse rationem comedendi corporis Christi in sacra cœna quam hanc corporalem, cum discipuli in prima cœna ipsum corporaliter non comederint. Non restat autem alia ratio comedendi corporis Christi, quam spiritualis & sacramentalis: sicuti paulò post ostendemus.

Ex his intelligitur infideles corpus quidem Christi manducare sacramentaliter, verum neque spiritualiter, neque corporeo ore, vel vè nunc portentoso vocabulo nominant, Orali-ter. Carent enim ore animæ, fide, nonquam, qua sola corpus Christi ad salutem manducatur. Neque etiam aliam corpus Christi orali-er siue ore corporeo manducatur: non enim est cibus corporeus, qui aliorum ciborum initar in ventrem descendat, sed est spiritualis cibus ad vitam æternam. Neque etiam Paulus dicit indignos siue infideles corpus Christi edere, sed panem Domini, què sumentes rei fiunt per incredulitatem. Ceterùm quod nonnulli falsam suam doctrinam, quasi laceram vestem consuere, & hoc caudilo regere conantur, infideles edere ipsos quoque

infideles
non sumere
Christi cor-
pus corpo-
raliter.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

in sacramento verum corpus Christi, sed sibi ipsis in iudicium, apertè ab ipso Domino arguitur & confutatur, qui disertè dixit, quicumque carnè suam ederit victurum: Ecclesia item Christi testatur, Christum manducari aut percipi semper ad vitam, à nemine autem ad mortem. Item D. Augustinus scribit, Iudam non ipsum Dominum, sed panem Domini sibi ipsi in iudicium à Domino accepisse. Legatur Augustinus in Ioannem Tract. 26. Multa alia huius generis testimonia alias à nobis ex Patribus adducta sunt.

Quòd si Aduersarij nostri aduersus simplicem hanc certamq; veritatè diu multumq; cetare perrexerint, & absurda alia subinde alijs accumulauerint vt pertinaciter conceptã opinionem tueantur, & præterea etiam contra nos vociferentur & excedentur non aliter atq; aurige solent curru in voragine ac lamis hærente, saluam tamen nobis veritatem relinquere, & suas merces carnales atque corporales reponere cogentur.

Nos non docere vacua signa in cœna.

Verùm, vbi quinto loco nobis obijciunt quod doceamus in cœna Domini tantum esse vacua signa, ac propterea in cœna Domini solummodo signa panem & vinum dari atq; accipi, in eo nobis iniuriam faciunt, & veram nostram doctrinam peruerunt. Veruntamen, si intelligunt corpus & sanguinem Christi in pane & vino cœnæ Dominicæ corporaliter tanquam

quam in vase quodam inclusa esse, et hoc modo volunt signa plena & non vacua esse, ingenuè fatemur nos non ita sentire. Non tamè propterea arbitramur panem domini & vinum in sacra cœna inania & vacua signa esse. Confitemur enim quòd hæc in sacrum usum adhibita, non sint communia signa, sed sacramentalia & Domini signa à Deo ipso instituta, atque ab ipso Christo consecrata & sanctificata. Quare nostra cœna quam iuxta institutum Christi hodie celebramus, adhuc est Domini cœna ab initio sanctificata, itaque qui hanc vera fide sumunt, diuinæ gratiæ omniumq; donorum Dei que nobis promisit participes fiunt. Quomodo igitur hæc possunt esse inania & vacua signa?

Quemadmodum verò sæpe antehac scripsimus & cõfessi sumus, eodem modo nunc quoque fatemur & dicimus, fideles pariter & infideles in cœna Domini, externo ore suo sumere panem Domini & potum, quæ ipse nominavit suum corpus & sanguinem. Fideles autem qui ante communionem cum Christo habent, & Christum in cordibus suis secum ad cœnam Domini afferunt, exercent & renouant hanc communionem, ideoque non tantùm externè edunt panem Domini, & eius potum bibunt, sed etiam internè per veram fidem, verum corpus & sanguinem Christi, eo modo & ratione vt supra exposuimus, spiritualiter edunt & bibunt. Sic nempe, vt verum corpus Christi sit in

In cœna Domini nõ tantum signa percipimus

AD VII. CAP. ACCVSAT.

ælis, non inferius in his terris, neque dentibus, manducantium quemadmodum ipsum sacramentum aut signum alteratur & consumatur, sed vt illud per fidem recipiatur ad vitam æternam. Virtus enim fidei per spiritum sanctum, in fidelibus efficax est, vt ipsi per Christum & in Christo viuant, & Christus quoque viuat in ipsis. Atque sic non habemus vacuam & inanem cœnam, neque duntaxat signa panis & vini porrigimus & accipimus. Veruntamen quemadmodum minister signum, ita Dominus solus dat fidelibus seipsum rem signatam. Speramus autem his contentos fore omnes, qui magis veritati paci & saluti quàm propriæ pertinaciæ & contentionibus student.

SECUNDVM CAPVT
ACCVSATIONIS.

Zvingliani verba Domini Ioan. 6. ad explicandum negotium Cœnae dominicæ adducunt, cum tamen huic non pertineant: alia enim est manducatio de qua Ioan. 6. agitur, & alia in cœna Domini. Ad hæc dicunt carnem Christi non esse viuificam carnem, atque ita contemnunt & vilipendunt carnem Christi: ac spiritui cuncta tribuunt.

RESPON-

RESPONSIO.

VBRVM est Christum Ioannis 6. lo-
 qui de spirituali manducatione cor-
 poris sui, et potu sanguinis sui, etiam
 extra cœnæ Dominicæ actionem si-
 ue administrationem. Cœna enim Domini po-
 stea à Christo instituta plus aliquid habet illa
 manducatione & potu Ioan. 6. nempe externâ
 & sacramentalem manducationem panis do-
 minici & poculi eius sumptionem, addita pub-
 lica congregatione in vnum cœtum cum gra-
 tiarum actione & attestazione, ad commemora-
 tionem corporis traditi & sanguinis effusi, quæ
 tamen manducatio à credentibus non fit absq;
 spirituali illa de qua Ioan. 6. agitur. Quare quod
 corpus & sanguinem Christi per se attinet, vna
 eademq; est manducatio Ioan. 6. & Matth. 26.
 Sicut enim Ioan. 6. Dominus ait, Panis quem
 ego dabo, caro mea est, quæ ego dabo pro mun-
 di vita: ita similiter Matth. 26. ait, Accipite editis,
 hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur.
 Item hic est sanguis meus Novi testamenti, qui
 pro multis (siue pro multitudine seu cœtu) ef-
 funditur in remissionem peccatorum. Quemad-
 modum verò Ioan. 6. caro & sanguis Christi cor-
 poraliter non editur & bibitur ad vitam, sic
 etiam Matth. 26. non editur & bibitur ad vitam
 corporaliter, sed spiritualiter et sacramentaliter.
 Utroq; enim loco de vno eodẽ corpore & sanc-

Plura in cœ-
 na habentur quam
 Ioan. 6.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

guine agitur, de quo Dominus ante institutionem cœnæ Ioan. 6. aperte testatus est, carnem suam corporaliter comestam, & sanguinem eodem modo potum nihil prodesse ad vitâ. Quare proculdubio postea non instituit & tradidit ecclesiæ quod nihil prodesset, neque sibi ipsi contradixit, diuersum nunc faciendo.

Patres 6.
cap. Ioan.
ad Cœnam
accommodant,
...
11. 111

Pauci sunt ex veteribus Patribus qui non Christi verba Ioan. 6. in causa cœnæ Dominicæ explicanda adhibeant: quare si idem facimus, nihil aliud facimus quam quod in more & consuetudine fuit Christianæ ecclesiæ ab Apostolorum vsque temporibus. Inter alios verò orthodoxos Patres D. Augustinus scribit, solum beatum Ioannem Euangelistam nihil de cœna Domini scripsisse, neq; eandem instar aliorum trium descripsisse, propterea quod antea (Ioannis 6.) quod satis esse de ea exposuisset. Legantur eius scripta, De consonant. Euangelist. & Tractatus in Ioannem. Pluribus testimonijs non est opus, res enim ipsa meridiana luce clarior est: adeoq; miramur Aduersarios nostros hoc loco ad eò indignari & contendere, & veritatem adeò manifestam impugnare.

Caro Christi
est uiuifica
carnis.

Qua verò ratione de nobis asserere audent Aduersarij, nos negare carnem Christi esse verè viuificam carnem? Cum tamen toto corde amplectamur & disertè prædicemus quæ Dominus ipse dixit & nos docuit, dicens: Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij

filiij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et quæ sequuntur Ioan. 6. cap. De carne autem Christi & sanguine, non loquimur neque sentimus, tanquam de carne & sanguine alterius hominis etiam facti, sed vt de carne quam assumpsit Filius Dei in vnâ inseparabilem personam, quemadmodum ipse declarat his verbis, Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Neque verò aliter locuti sunt Christiani doctores ab ipsa Apostolorum ætate per vniuersum Christianum orbem. Legat qui volet Cyrillum in Euang. Ioannis lib. 4. cap. 24. & lib. 11. cap. 21. & 22. & Ad Reginas, &c.

Ex his omnibus facile intelligitur nobis ab Aduersarijs nostris atrocem iniuriam & manifestam vim fieri, qui nos comminantur quòd leuiter sentiamus de carne Christi & eam contemnamus, spiritui cuncta tribuentes, &c. Nam vt modò diximus, credimus & confitemur filium Dei veram humanam naturam in & ex corpore beatæ virginis Mariæ sibi ipsi assumpsisse & vniuisse, ac verum Deum & hominem nos in cruce redemisse, ac secundum humanam naturam mortuum esse, atque hoc suum corpus à mortuis resuscitatum euexisse in cœlos, & ad dextram Dei Patris consedisse, vbi non tantum ab omnibus fidelibus verum etiam ab omnibus angelis adoratur. An hoc est leuis

Non contemnimus carnem Christi aut uisum pendimus.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

ter sentie de carne Christi, & Christi carnē con-
temnere? Condonet vobis Dominus temerariā
vestram & inconsideratam accusationem.

De spiritu
Christi.

Quæ verò de spiritu Christi dicimus, ita di-
cimus sicut à Christo didicimus, & ipse quoq;
loquutus est. Plurimum certè miramur, quo-
randem miseri homines Aduersarij nostri suis
rixis & cōtentionibus peruenturi sint. Quum
nondū contentionibus his se dedidissent, & ad-
huc cum alijs pijs doctoribus rectè & simplici-
ter scriberent & docerent, confessi sunt totum
Noui testamenti negotium non esse carnem
aut literam sed spiritum, ac vim iustificandi ho-
mines non in litera sed in spiritu consistere.
Auditum verbi Dei per spiritum viuum reddi
in homine, Baptismum Christi non per ablu-
tionem corpoream, sed per spiritualement eius gra-
tiam nos renouare mandare & regenerare: Quā
igitur nūc aliter fit? Quia enim nos vnā cū alijs
pijs doctoribus, de Cœna Domini, quæ proprie
Noui testamenti res est, docemus, præsentiam
Christi in cœna, & manducationem veri cor-
poris eius & sanguinis, in ecclesia à fidelibus
non corporaliter aut carnaliter sed spiritualiter
fieri, propter hanc sententiam atrociter accusa-
mur. quasi carnem Christi prorsus abijciamus
& nihil faciamus (Cum tamen de carne Christi
omnia credamus & confiteamur, quæ nos No-
uum Testamentum credere & confiteri docet)
& præterea vacua & inania signa habeamus:

1. P. 1. 5.

imò

imò omni gratia Dei vacui censemur, nisi simpliciter & absq; vlla exceptione confiteamur eorum negotium cœnæ Dominicæ peragi carnaliter seu corporaliter. Num verò spiritus Christi inefficax & ad nihilum redactus est? Cogitate quæso, & rem melius vobiscum expendite, & diligentius legite quæ Christus seruator docuit. Ioan. 14. 15. 16. Hæc enim doctrina vos in viam reducet.

TERTIVM CAPVT ACCVSATIONIS.

Zvingliani lacerant vnicū Christum, & ipsum in duos diuidunt. Dicunt enim Christū in cœlo ascendisse, neque amplius hic inferius in terra corporaliter adesse: sed secundum diuinitatem in cœlo & in terra esse. Quare omnino dos faciunt Christos, vnum qui tantum in cœlo non autem vbiq; & in terra etiam adest: alterum qui & in cœlo & in terra vbiq; præsens est.

RESPONSIO.

ONTV MELIOSA hæc & improba deprauatio doctrinæ nostræ, quòd Christum diuidamus, & ex vno duos Christos faciamus, hinc ex-

Cur nostræ doctrinam ita peruegiant.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

orta est. Maiores nostri & nos quoque docuimus, & adhuc constanter docemus, Dominum nostrum Iesum Christum ascendisse in cœlos, & in cœlis non autē in terris corporaliter præsentem esse, atq; inde extremo demum die venturum in nubibus cœli ad iudicandum viuos & mortuos: iuxta articulos veræ & orthodoxæ fidei nostræ. Hinc autem concluderunt, Christum nō infra in pane, aut cum & sub pane corporaliter præsentem esse. Neque tamen propterea Christum in vniuersum a nobis & a cœna sua absentem esse: sed ipsum adesse ecclesiæ suæ vsq; ad finem mundi spiritualiter & efficaciter, quemadmodum verbo suo promisit & patefecit. Adesse etiam ipsum verbo suo quod prædicatur, item sacramentis quæ in ecclesia percipiuntur, quemadmodum semper his adfuerit. Fideles deniq; ipsum præsentem habere ac ipso frui (quemadmodum semper ecclesia sensit & communi consensu docuit) non carnaliter aut corporaliter, sed spiritualiter & efficaciter, quemadmodum ecclesiæ necessarium & ad salutem utile est, vt supra docuimus. Hoc argumentum firmitus est quàm vt illud aduersarij soluere poterint, vel vnquam deinceps possint. Verùm cum debuissent retinere articulos veræ & orthodoxæ fidei, neque quicquam vltius quærere & turbare ecclesiam, illi contra ad Sophisticen confugerunt, & inutiles, periculosas atq; offensione plenas disputationes inceperunt, & cor-
pus

Christus ad
des ecclesie
sue suæ.

Vnde orta
sint disputa-
tiones in-
utiles.

pus Christi aggressi, conati sunt sua garrulitate & loquacibus figmentis cœlum simul atq; corpus Christi Vbiquarium facere, sic vt non tantum corpus Christi sit in omnibus locis, sed cœlum quoque ipsum vbiq; existat. Voluerunt autem hac ratione nostrum argumentum solvere. Ita nanq; differebant: Etiam si Christus in cœlos ascenderit, tamen corpus eius vbiq; esse, ideoq; etiam in pane: & quamuis in cœlis existat, cœlum tamen ipsum vbiq; esse, ideo Domini corpore suo simul quoque in pane esse, quando in cœlo est. Atque hæc eorum vana est imò perniciosa & plena erroris Sophistica, & deceptio. Quoniam verò huic assentiri nolumus, neq; probamus & recipimus ipsorum præteritam interpretationem diuinę doctrinę & verę fidei, nos latrones proclamant, atq; falsò aiunt nos Christum diuidere, & ex vno duos Christos facere: quòd tamen ex nostrâ doctrina nequaquam consequitur. Nisi forte perplexi isti logodædali vnâ nobiscum tam horrendi criminis vniuersam Christi ecclesiam ream facere voluerint, quòd scilicet Christum diuidat & duos Christos faciat. Nam ab Apostolorum vsque temporibus ecclesia Christiana nõ aliter quàm nos quoque hodie de corpore Christi docuit & credidit, nempe illud corporaliter esse in cœlo, & non vbiq; instat, diuinitatis præsens esse: multò minus verò agnouit & docuit cœlum Vbiquarium, &c.

Consensus
ecclesie in
doctrina de
corpore
Christi.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

De una per
sona & dua
bus naturis
Christi.

Cæterum vt paucis & perspicuè nostram
innocentiam probemus contra calumniatores
sanæ & Christianæ nostræ doctrinæ, & pios
homines, qui Aduersariorum garrulitate solli-
citi & perplexi facti sunt, doceamus & conso-
lemur: Credimus & confitemur ore & corde,
secundam sacrosanctæ & adorandæ Trinitatis
personâ, viuum, æternumq; Dei Patris filium,
in vtero sanctæ & semper virginis Mariæ, ve-
rum hominem siue humanam naturam, nô-
bis miseris hominibus excepto peccato & vi-
tiosa illa nostri corruptione per omnia simi-
lem, assumpsisse, & sibi ipsi vniuisse, ita vt cum
assumpto veri hominis animo & corpore vna
inseparabilis persona verus Deus & verus ho-
mo factus sit, ita vt vnus tantum Christus sit
& non duo: Et vt in hac vnica persona vtra-
que natura diuinitas assumens & humanitas
assumpta, suam essentiam seruent, ac vtraque
suas proprietates integras & impermixtas re-
tineat, sic vt Dominus noster Iesus Christus
secundum diuinam naturam à patre genitus
ab æterno, immortalis, omnipotens, omni-
scius & vbique præsens existat, neque tamen
vlllo loco concludatur aut circumscribatur: se-
cundum humanam verò naturam temporis
initium habuerit, natus ex Maria matre, morta-
lis, passioni & corruptioni obnoxius, certo lo-
co circumscriptus neque omnipræsens: nihilo-
minus tamen in eadem persona inseparabili-

ter

ter subsistit, neque in duos diuiditur: non magis quàm homo in duas personas siue homines diuiditur, cum dicitur hominem quoad animam immortalem esse, mortalem verò carnis seu corporis ratione. Sic enim recte quodque confitemur Christum mortalem fuisse secundum carnem, immortalem verò secundum spiritum & diuinam aeternitatem. Neque propterea ex vno Christo duos facimus, vnum mortalem, alterum immortalem, nam vnus tantum Christus est mortalis & immortalis, & ita etiam vnus tantum Christus est omnipræsens, simul & non vbique præsens, omnipotens, & idem infirmitati obnoxius tempore humiliationis siue exinanitionis suæ.

Veridicus ille testis Christi Seruatoris in Euangelio suo inquit, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum, & hoc ipsum Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Verbum non ita caro factum esse dicitur à beato Ioanne, quòd Deus in hominem conuersus aut mutatus sit, vel quòd tantum Deus & non amplius homo sit, sed quemadmodum D. Paulus explicat Philip. 2. & Hebr. 2. quòd æternus Dei filius verum hominem assumpserit. Vbi utiq; quod assumit & quod assumitur non cõmutantur, aut in se inuicem permiscantur, sed hic est sensus, quòd vtrinq; suam essentiam & proprietatem seruet,

Testimonium
in scripturis
re. Ioan. 1.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

interim nihilominus in vna persona inseparabiliter subsistant, sic vt diuinitas humanitatem in sua persona sustentet. Etenim si mox ab initio assumptionis humanæ naturæ homo in Deum fuisset commutatus, quomodo Christus potuisset pati & mori? Deus enim sua natura impassibilis & immortalis est, homo verò secundum naturam passioni & morti obnoxius est. Manent itaque in vnione duarum naturarum in vnā personam inseparabile, non tantum ipsa nomina, et essentia, verum etiam ipsæ proprietates, vt sunt mortale & immortale, vbi que præsens esse, & non vbiq; præsens esse.

Proprietates naturarum impermutabiles manent.

Huiusmodi autem proprietates vtriusque naturæ postea non sunt commutatae, neque in resurrectione à mortuis, neq; in ascensione in caelos, aut sessione ad dexteram patris, exceptis illis quæ clarificatio sua natura & proprietate corpori Christi attulit. Hæc autem corpus Christi non deificat, neque illi membra atque formam & figuram humani corporis adimit, neq; è corpore spiritum facit, vt vbiq; præsens existat, & non in suo loco qui clarificato corpori conueniens sit. Hæc autem non sunt nostra somnia, non proferimus nostras imaginationes, sed loquimur iuxta verba sanctorum angelorum & ipsius Seruatoris nostri. Nam post Christi resurrectionem angeli de Domino dixerunt, Surrexit, & non est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum. Præcedet vos in Galilæam. Diligenter hic

Marc. 16.

hic notanda sunt verba Angelorum, Nō est hic, Ecce locus, Præcedet vos. Quin & Dominus à resurrectione sua discipulis ait, Spiritus carnem & ossa nō habet, sicut me videtis habere. Quo modo item se Thomæ exhibuerit, Ioan. 20. scribitur, Rursus post ascensionem Domini An- Acto. 2. geli dixerunt, Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. Quid posset de hoc negotio, quod scilicet in Christo saluæ maneant proprietates humanæ naturæ, clarius & apertius dici? Cæterum audire cupimus num iniqui illi & rixosi Aduersarij nostri, etiam sanctos Angelos accusare velint, propterea quod dicunt, imò testantur Christum Dominum in cælos ascendisse, & non amplius corporaliter hic inferius cum discipulis esse, neque etiam venturum donec ad iudicium veniat, nusquam autem dicunt corpus eius quo in cælos ascendit ubique esse: num hos quoque accusabunt quod Christum diuiserint & ex vno duos fecerint?

Præterea quod corpus Christi in cælo seruet humanæ naturæ proprietates, alijs quoque pluribus locis scripturarum tam perfecte exprimitur & asseritur, vt nulla vltius quæstione, si nos edoceri pateremur, opus esset. Matth. 16. Dominus ait, Filius hominis, (Nota hæc de Filio hominis dici) ventur in gloria patris. Matt. 19. Quando Filius hominis sedebit super thronum maiestatis suæ. Matth. 24. Tunc appareat

Proprietates corporis Christi in cælo manentia testimonia.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

bit signum Filij hominis in cælo. Matth. 25. Cum autem venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo. Matt. 26. Ammodo videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli. Ioan. 19. Zach. 12. Apocal. 1. Ecce veniet in nubibus, & videbunt eum omnes oculi, & hi qui eum transfixerunt. Ex his omnibus antiqui Patres rectè concluderunt veram humanam naturam cum suis proprietatibus non esse abiectam à Christo in gloria existente, sed in æternum retineri. Ideò enim ipsum existentem in cælis, & in sede gloriæ suæ, & venientem ad iudiciũ nominari Filium hominis. Apertè etiam scribi, omnium oculos eum visuros, etiam horum qui ipsum confixerunt. Notum autem ac certum est, verum ipsius corpus in cruce transfixum esse, quod etiam in extremo die ostendet, itaque verè adhuc illud retinet & seruat. Huc etiam peculiariter spectant illa quæ Paulus scribit Philip. 3. & 1. Theff. 4. illic enim disertè docet fideles expectare descensum Christi è cælo (N O T A) qui corpus nostrum humile transformabit, & simile faciet glorioso suo corpori. Hinc autem veteres denuò concludunt & nos cum illis, nos veris corporibus à mortuis resurrekturos, & hæc nostra corpora glorificanda esse: quia verò Paulus scribit Dominum nos conformes suo glorioso corpori redditurum, necessariò sequitur, Dominum verum suum corpus

Corpora
glorificata.

corpus cum suis proprietatibus forma & figura
 etiam in gloria seruasse & perpetuò seruare.
 Nisi fortè veram corporum nostrorum resur-
 rectionem abnegare voluerimus; de qua Ad-
 uersarij nostri, ex mera sua pertinacia cœpe-
 runt non necessarias & inutiles imò pernicio-
 sas subtilitates & argutias ventilare. Ita vt verū
 omnino sit verus dictum, Contendendo veritas
 amittitur. Præterea à Paulo additur, Dominum
 ipsum descensurum de cælo, fideles autem qui
 à mortuis resuscitati sunt; & qui extremo die
 vixerunt, & transmutati sunt, Domino in nubi-
 bus obuiam rapiendos in aera, atq; Dominum
 hos secum abducturum. Observandum autem
 est in verbis Apostoli quod scribit dominū de-
 scensurum de cælo & in nubibus venturum:
 Item fideles veris corporibus Domino obuiam
 venturos in aera, & in nubibus abripiendos
 esse: atque Dominum nos inde secum abductu-
 rum esse in æternā beatitudinem. Hæc testimo-
 nia tam firma sunt vt conuelli non possint, quæ
 affirmant corpus Christi in cælo & ipsa beati-
 tudine suas proprietates retinere: nam ipse etiā
 sicut nostra corpora de loco in locum moue-
 tur, ideoque non vbiq; præsens est, quamuis
 cum diuinitate vna persona inseparabiliter per-
 maneat. Quod si corpus eius vbiq; esset quem
 admodum diuinitas, non opus haberet ascensu
 & descensu: nam iam antea supra & infra & per
 circuitum undique præsens esset. Verum non

AD VII. CAP. ACCVSAT.

ita se habet, nisi falsum sit quod diuinis testimonijs comprobatur. Quærimus autem denuò ab Aduersarijs nostris, num beati angeli, & D. Paulus qui ea quæ attulimus de corpore Christi testati sunt & docuerunt, propterea personam Christi lacerarint, & ex vno Christo duos fecerint, vnum qui solum in cælo, alterum qui in cælo & in terra & vbique præsens sit? Nemo vtique Christianus hoc asseuerabit. Quare nobis quoque nolite molesti esse, neque vestris calumnijs illa nobis attribuas, quæ de sanctis angelis & Paulo non audetis dicere, cum nos non aliter quàm ipsi loquamur & scribamus, &c.

Hæc & complura alia sacrarum literarum testimonia sæpe hæctenus ipsis proposuimus & oculis subiecimus, ac doctrinæ nostræ rationem reddidimus, verùm his omnibus non plus effecimus, quàm vt nos immeritò contra omnem æquitatem, ac fortè etiam contra suam ipsorum conscientiam coràm vniuerso mundo tamquam omnium mortalium pessimos diffamarint & condemnarint.

Catholicus
ecclesie con-
sensus.

Obiecimus etiam illis catholicum consensum, de hac causa veteris & orthodoxe ecclesie, quæ tum purissima & sanctissima fuit. Attulimus autè de hac re testimonia veterum Patrum & martyrum, Iustini, Irenæi, Cypriani, ac vetustissimi doctoris Tertulliani, qui omnes vnanimiter eodem modo docent de Domino nostro Iesu Christo & eius corpore quemadmodum
& nos

& nos. Vixerunt autem isti omnes ante vniuersalia concilia.

Attulimus præterea Decreta siue symbola primorum veterum conciliorum Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini & Chalcedonenſis. Recensuimus etiam hæreses & hæreticos qui se veræ fidei & sanæ doctrinæ opposuerunt, cum quibus nos nihil commune habemus, sed per omnia symbolis siue confessionibus veterum Conciliorum consentimus. Quoties verò conciliorum mentionem facimus, nõ citamus ea Papistarum more, qui etiam sua quædam concilia contra nos iactant: sed cõciliorum quæ modo nominauimus ideò mentionē facimus, quia suam doctrinam & fidei confessionem ex sacris literis acceperunt, & eam fidem confessi sunt, quæ ab Apostolorum ætate ad ipsos vsq; peruenit.

Postremò in hac controuersia vetera Symbola Athanasi, Damasi, Hieronymi, & aliorum Aduersarijs nostris opposuimus: atque his adiecimus confessionem fidei D. Augustini, quæ ipsius ætate in vniuersa ecclesia Christiana recepta & in vsu fuit: hæc autem ad verbum in professione illa fidei ipsius leguntur. Et sic venturus est illa angelica voce testante, quemadmodum ire visus est in cælum: idem in eadem carnis forma & substantia, sui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Secundum hanc formam non est putandus vbique

Symbola
4 primorũ
Conciliorũ

Symbola.

Epistola ad
Dardanum
57.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

diffusus. Cauendum est enim ne ita diuinitatem adstruamus hominis, vt veritatem corporis auferamus. Non est autem consequens, vt quod in Deo est, ita sit vbique vt Deus. Nam & de nobis verissima scriptura dicit, quod in illo viuimus, mouemur, & sumus, nec tamen sicut ille vbique sumus: sed aliter homo ille in Deo, quoniam aliter & Deus ille in homine, proprio quodam & singulari modo. Vna enim persona Deus & homo est, & vtrumque est vnus Christus Iesus, vbique per id quod Deus est, in cælo autem per id quod homo. Atq; hæc sunt D. Augustini verba, quæ cum veræ fidei apertam confessionem contineant, non pudet nos ea sæpe in nostris scriptis repetere.

Certamina
cum Euty-
chianis.

Et si autem his præculdubiò plerisque abundè satis fecimus, nihilominus tamen illa quoq; attulimus quæ post superiores illos alij pij & veteres doctores atque episcopi olim scripsere contra Eutychianos, quibus Aduersarij nostri nimis affines esse videntur. Ex horum patrum numero sunt Leo Romanus, Theodoretus in Oriente, & Fulgentius episcopus in Africa.

Quomodo
vnus Chris-
tus sit in
duabus na-
turis.

Repetam autem hic denuò quædam etiam B. Vigilij episcopi & martyris, qui sic scribit lib. 1. contra Eutychianos. Si ergo hæc tres personæ (sacrosanctæ Trinitatis) habentes singulæ proprietates suas, quibus significantius distinguantur non quibus separentur, vnus est Deus, quomodo Filius salua vtriusque naturæ
proprie

proprietate, non vnus est Christus? Item lib. 4.
Sicuti ergo vnus homo est, qui moritur ex vno,
& non moritur ex altero, sic vnus est Christus,
qui mortuus est ex carne, & non est mortuus
ex Verbo.

Idem libro 4. veteris ecclesiæ doctrinam atque
que fidei confessionem de hoc dogmate, his ver- Veterum
fides & con-
fessio.
bis exponit. Apparet vnum eundemq; Chri-
stum vtriusq; esse naturæ, & esse quidem vbi-
que secundum naturam diuinitatis suæ, & loco
contineri secundum naturam humanitatis sug-
geritur vnus Dei filius, idemq; hominis factus
filius, circumscribitur loco per naturam carnis
suæ, & loco non capitur per naturam diuinitatis
suæ: mortuus est natura carnis sug, & non est
mortuus naturam diuinitatis suæ. Hæc est fides NOTA.
& confessio catholica, quam Apostoli tradide-
runt, martyres roborauerunt, & fideles nunc
vsque custodiunt. Hæc Vigilus.

Quod si aduersarij nostri vel vnicum ali-
quod huiusmodi clarum & euidens testimo-
nium haberent, cuiusmodi nos plura adduxi-
mus & illis proposuimus, Deus bone, quan-
tum quæso tum contra nos vociferarentur &
furerent? Verùm quid hæcenus ad nostra res-
ponderunt? Certè vt rem ipsam apertè fatear-
mur, nihil prorsus ad obiecta responderunt, sed
furiosorum modo contra nos exarserunt, nosq;
maledictis obruerunt, ac hæreticos vocarunt,
& apud eos quibus nostra doctrina incognita

AD VII. CAP. ACCVSAT.

Interdicunt
lectione no-
strorum li-
brorum.

est nos infamarunt, sic vt doctrinam nostram
tanquam nouam & hæreticam audire nolue-
rint, & lectione nostrorum librorum interdi-
xerint, ac nos innocentes & inauditos pluribus
in locis condemnarint. Cum tamen semper ab
ipsis petierimus, vt ita se erga nos gerant sicuti
nos erga ipsos. Libri enim eorum liberè apud
nos venduntur, atque hos emere & legere licet,
quod tamen ab ipsis nunquam obtinere potui-
mus. Hinc autem apparet quantum causæ suæ
confidant. Nos equidem lucem nunquam fugi-
mus, & denuò petimus ne responsio nostra ini-
què supprimatur, sed patiantur eam in lucem
venire. In summa damnamus Nestorianos &
Eurychianos, Christum verò non diuidimus,
neque naturas in illo permiscemus: sed prædi-
camus vnicum Christum verum Deum & ho-
minem, in vniuersum eo modo quo semper in
ecclesia Christiana ex verbo Dei prædicatus
fuit: quemadmodum antehac sæpe &
nunc quoq; abundè demon-
strauimus.

QVAR.

QVARTVM CAPVT

ACCVSATIONIS.

ZVi gliani negant Christo homini omnē potestatem in cælo & in terra datam, ipsumq; esse omnipotentem. Neq; enim plus tribuunt Christo, aut magnificentius de eo sentiunt, quàm Machometus & Turcæ in ipsorum Alcorano, neque Turcis meliores sunt.

RESPONSIO.

CONTVMELIAM & crimē quod nobis proxima accusatio impingit, abundè quidem confutauimus, & docuimus nos Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum & hominem credere, confiteri, & prædicare, ideoque etiam profiteri ipsum esse æternum, omnipotentem, &c. ipsiusq; esse agnoscimus cūcta que supra ex scripturis sacris de illo contestati sumus. Nihilominus tamē hac contumelia afficimur, propterea tantum quòd nolumus cum Aduersarijs duas naturas Christi inter se inuicem permiscere, hoc est docere quòd Christi corpus vbique sit sicut Deus: vt ita corporaliter in panem deriuari & quasi destillari possit, aut cum pane coniungi siue in eo includi. Verùm salua veritate diuina & nostra fide, nullo modo id facere possumus

Discrimen
inter unio-
nem & exæ-
quationem.

aut debemus. Quid enim notius est quàm in-
gens esse discrimen inter vnionem siue copula-
tionem duarum naturarum in vnam personam
inseparabilē, & inter exæquationē naturarum,
vt vna sit sicut altera, siue nō plus habeat quam
altera? Vnio enim naturas coniunctas integras
& impermixtas seruat, sic vt vna quoad sub-
stantiam non sit quod altera, neq; alterius pro-
prietates habeat, nisi per communicationem
idiomatum. Exæquatio autem naturarum, qua
dicitur vna eodem modo se habere vt altera,
siue vnam essentia id esse quod est altera, non
tantum est permixtio naturarum inter se inuis-
cem, verum hoc modo vnio distinctarum natu-
rarum in vnam eandemq; personam soluitur
& aboletur. Proprietates enim diuinæ naturæ
sunt omnipotentem & vbique esse, &c. Quod
si Christus homo secundum humanam natu-
ram etiam omnipotens & vbique est, tum hæc
eius natura est, atque ita verus homo in Deum
mutatus est, neq; amplius manet verus homo,
atq; hoc modo insolubile vinculum vnionis perso-
nalis scinditur, ita vt Christus Dominus nō am-
plius sit Deus & homo, sed iā tantum Deus erit.

Non ignoramus Aduersarios nostros hoc
loco exilire & clamare, Hic cerni posse quid ex
Zuingliana doctrina consequatur: Christum in
cælis esse impotentem, atque nobis in his ter-
ris nihil prodesse, quoniam huc non veniat &
nobis non sit præsens, cum non sit omnipotens
sens

fens & omnipotens. An non inquit hoc est
Christum abnegare & euacuare?

Verum ad ista respondemus, nos de Domi-
no nostro Iesu Christo, in quo diligenter pro-
prietates naturarum retinemus, non loqui tan-
quam de mero & infirmo atque impotenti ho-
mine, aut tanquam de aliquo sanctorum, in quo
Deus ita sicut in alijs sanctis inhabitet. Nullo
modo prorsus: neque enim sumus Nesto-
riani. Sed loquimur & docemus de Christo
quidem ut vero homine, sed non propterea
mero homine, sed ut de tali homine qui cum
Deo in vnam personam inseparabiliter vnitus
est, ac propterea verus & æternus Deus, & ve-
rus etiã atq; naturalis homo est. Quare etiã si
secundum humanam naturam non est omni-
præsens & omnipotens, tamen idem vnicus &
indivisus Christus secundum diuinam natu-
ram omnipotens & omnipræsens est: ita ut etsi
non secundum vnam, tamẽ secundum alteram
naturam præsens sit, atque etiã omnipotens,
non autem impotens (ut crasse & cum magna
offensione loquuntur) neque inutilis nobis in
terris existat. Non enim prædicamus dimidium
sed totum Christum, verum Deum & homi-
nem, & ut à Paulo vocatur, Dei potentiam &
sapientiam, in quo habitat omnis plenitudo
diuinitatis corporaliter. Atque hoc modo Chri-
sto Domino non aliqua tantum particulatim
tribuimus, neque illi nomen tantum absque

Quomodo
de Christo
sentire &
doceat o-
porteat.

1. Cor. 1.
Coloss. 2.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

substantia & re ipsa datus, sed rem ipsam cum nomine. Simul etiam Aduersarijs nostris expendendum relinquimus, an non multo magis ipsi Christo homini tantum nudum nomen relinquunt, cum dicunt eum secundum illam quoque naturam omnipotentem & omnipresentem esse? Ira nanque humanitas eius diuinitas facta esset, ita vt illi tantum nudum hominis nomen relinquatur. Denuo quoque eos expendere iubemus integrum ne an dimidiatum Christum prædicent, spoliantes Christum hominẽ suis proprietatibus, & alias illi attribuentes, quibus humanitatis propria abolerentur?

An nihil alius de Christo sentiamus quam Machometus.

Alcoranus.

Facilè verò ex his intelligi potest quàm iniuste nobis impingatur, quòd nihil magnificentius & altius de Christo sentiamus quàm Machometus in suo Alcorano, atque nihilo Turcis meliores simus. Atque alicubi quidam polypragmon, homo garrulus & inquietus, Alcoranum Mahometicum magno fastu in medium protulit, scilicet vt terrorem & admirationem simplicibus & imperitis hominibus incuteret, & ita commodius fabulam suam peragere posset, & rudibus persuadere nos nihil aliud de Christo sentire quàm Machometus, & ad Turcas propendere. Verùm talia Deus à nobis in perpetuũ auertat, & certè nunquam tales erimus. Nam & nos quoque dudum Alcoranum vidimus & legimus, & deprehendimus librum esse absque vllò ordine, indoctum, ineptum,

ptum, turpem, abominandum, blasphemum, plenum deprauatione sanctæ veritatis, plenum nugis, fabulis, somnijs, simul & rebus stultis, plenum denique mendacijs & imposturis, vt mirum sit vnquam inuentos esse homines sana ratione præditos qui huic fidem haberent. Sed hic impletur dictum seruatoris nostri Christi, qui ait: Ego veni in nomine Patris mei, & non accepistis me. Si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.

Sed vt veniamus ad argumentum quo nos in suspicionem vocant apud imperitos & ignaros homines, quasi Turcicè de Christo sentiamus, adducuntur ab illis verba Alcorani Azorara 4. vbi scribitur, Deum exaltasse Christum Mariæ filium, & illi dedisse animam suam, & virtutem præ omnibus alijs. Atq; hoc est egregium illud argumentum quo euincere volunt nos esse Turcas. Verùm vbinam vnquam diximus Christum esse animam Dei? Vbi verò vnquam docuimus Christum non aliter excellere, quàm hoc solo quòd illi plus alijs sanctis datum sit? An non potius semper diximus hanc esse Christi excellentiam, quòd sit verus & æternus Dei filius: verus inquã Deus & homo? vbi nam quæso Machometus hoc fatetur?

Quoniam verò istis hominibus libuit recensere quid Machometus de Christo sentiat, cur non illi sententiam integram plenè recensuerunt? Etenim si hoc fecissent, facilè omnes vi-

Quid Machometus in Alcorano de Christo doceat.

AD VII. CAP. ACCVSAT:

diffent & audijſſent nos longè aliter ſentire, adeoque nobis atrocem iniuriam fieri. Quare conſtitui ego hic exponere quidnam abominandus ille & blaſphemus Machometus in ſuo Alcorano de Chriſto ſcribat: adnotabo autem Azoaras ſiue capita vbi hæc reperiuntur, vt ſi quis fortè dubitet, aut ipſius Machometi verba audire malit, loca ſingula quærere poſſit. Primum igitur negat & blaſphemus afficit ſacrosanctam Trinitatem, idque quam plurimis locis. Deinde negat Jeſum Chriſtum Mariæ filiũ, eſſe Dei filium: ac dicit horrendum dictu eſſe Deum habere filium: imò Chriſtum ait tantũ eſſe nuncium aut legatum Dei. Item Chriſtum non eſſe pro nobis mortuum, ſed quendam alium ipſius loco occiſum eſſe. Multa quoque alia horrenda ſcribit quæ non neceſſe eſt vberius cõmemorare: nam vel in his nimium turpidinis & abominationis ineſt: ac horũ quoque nullam mentionem feciſſemus, niſi Adverſarij nos huc ad egiſſent. Leguntur autem hæc quæ adduximus Azoara 11. 12. 19. 20. & 29. Cæterũ non neceſſe eſt plura de hac re verba facere. Nam ſicuti collatione noſtræ de Chriſto doctrinæ & Machometicæ, innocentia noſtra facile ab omnibus perſpicitur, ſic etiam facile apparet ingens petulantia & inaudita impudentia eorum qui nos Turcis annumerant. Deus largiatur illis meliorem mentem.

Cæterũ vt totum hoc negotium & noſtra quoque

quoque innocentia rectius perspiciatur: docemur cum omnibus Christianis doctoribus sicuti etiam sacrae literae tradunt, duplicem atque distinctum statum esse Christi. Vnum ac primum humiliationis siue exinanitionis, cum in summa humilitate, affictus & contemptus ab hostibus suis in his terris vixit. Pertinet autem hic status à natiuitate ipsius vsque ad crucem & gloriam. Verùm tamen in hoc quoque statu, sicut alibi quoque copiose exposuimus, peculiarem suam gloriam & maiestatem habuit, sicut Ioannis 1. & 2. cap. indicatur. Alter status est gloriae seu exaltationis, qui à resurrectione, ascensione in caelos, & sessione ad dextram Dei durat in aeternum. De vtroque hoc statu Paulus loquitur, Christum seipsum humiliasse vsque ad mortem crucis: ideoque Deum ipsum exaltasse, & donasse illi nomen quod est supra omne nomen. Philip. 2.

Duplex status Christi.

Huic ergo fundamento innixi confitemur liberè, homini Christo exaltato, omnia, nulla re excepta quae ad gloriam pertineant, plenè data esse. Veruntamen hoc modo, vt distinctae in ipso naturae & proprietates non permisceantur, aboleantur aut corrumpantur: & vt aeterna illa vnio in vnã personam non dissoluatur. Huc autem spectant multa testimonia, veluti cum Dominus ipse testatur, Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra: Item quod Paulus scribit, Deus operatus est iuxta potentiam

Quoniam sint data homini Christo.

Matth. 28.
Ioan. 3.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

virtutis suæ in Christo, suscitans illum à mortuis, & constituens ad dexteram suam in cælestibus, super omnem principatum & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omnè nomen quod nominatur, non solum in hoc seculo sed etiam in futuro, &c. Ephes. i. cap.

Agnosci-
mus & con-
fitemur ma-
iestatem
Christi.

Hæc atque similia sacrarum scripturarum testimonia ex animo confitemur, ac propterea non contradicimus maiestati Christi, quemadmodum nos illi accusant, qui argutias quasdam de illa afferunt; & magnificè loquuntur, cum re ipsa nihil aliud agant, quàm vt his coloribus & inuolucris suas imaginationes de vbiuitate corporis Christi tegant & ornent. Nomine enim arcana maiestatis vniuerso mundo vbiuitatem suam obtrudere & persuadere conantur. Quicumque igitur vbiuitatem, quam solum spectant, non probant & celebrant; hi dicuntur esse hostes maiestatis Christi, Ariani, & quicquid atrox & hostile conungi potest.

Verùm ô boni, quid si ostendam vestrum Doctorem Lutherum, has subtiles vestras artes non pluris fecisse quàm deificationem corporis Christi traditam à Schuencfeldio, cum quo pariter impuras aquas eadem vna gestatis? Recitabo vobis, si modò audire volueritis, quidnam de hac re Lutherus scripserit in Postilla super verba epistolæ ad Hebr. i. cap. Verba eius hæc sunt. Cum Christus inquit de hora extremi iudicij filium hominis nō scire illam sed solum patrem:

patrem : non opus est hac glosa, Filius hominis
 nescit, id est non vult dicere. Quis vltus est hu-
 ius glosæ? Humana Christi natura quemadmos-
 dum & alterius sancti hominis, non quouis
 tempore omnia cogitavit, dixit, voluit, animad-
 uertit, sicuti quidam omnipotentem hominem
 ex ipso faciunt, naturas & earum opera impru-
 denter inter se permiscentes. Ac paulò post,
 Plenus fuit gratia & sapientia, atque omnia
 quæ ipsi proposita fuerunt dijudicare & docere
 potuit, quia diuinitas quæ sola omnia videt &
 nouit, personaliter ipsi vnica & præsens fuit.
 Denique omnia quæ de Christi humiliatione
 atque exaltatione dicta sunt, homini attribui
 debent: diuina enim natura neque humiliari
 neque exaltari potest. Hastenus Lutherus.

Lutheri iur-
 dicium de
 omnipoten-
 tia hominis
 Christi.

Num verò hunc quoque ad Turcas aba-
 legabitis? Sed proculdubiali-
 ter statuetis.

E

AD VII. CAP. ACCVSAT.
QVINTVM CAPVT
ACCVSATIONIS.

Zvingliani hominibus Christianis in tentationibus & afflictionibus summam consolationem quam ecclesia habet eripiunt, nempe corporalem Christi nobiscum presentiam, qui tamen frater noster, secundum carnem, videt, nouit & audit nostras afflictiones & sollicitudines. Contra verò Zuingliani dicunt, ipsum non audire neq; nosse res & sollicitudines nostras.

RESPONSIO.

An corporalis presentia Christi sit summa consolatio afflictorum.

PRIMUM omnium considerabimus an corporalis Christi presentia in terris, verè sit aut esse debeat summa nostra consolatio in omnibus tentationibus & afflictionibus, atque num hoc tradatur nobis in Euangelio, quod est lætum nunciu.

Ioan. 14.

Christus igitur in Euangelio discipulis ait, Sed quia hæc (Nunc vado ad eum qui misit me) loquutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Sed ego veritatē dico vobis, expedit vobis vt ego vadam. Si enim ego non abiero, paraclētus non veniet ad vos. Si autem abiero, mit tam eum ad vos, & docebit vos omnem veritatem, Item in eodem Euangelio aliquanto ante,

Ioan. 14.

Et ego

Et ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiscum (NOTA) in æternum, Spiritum veritatis, &c. In his autem verbis Domini totum hoc negotiũ de vera consolatione in afflictionibus & tentationibus, ante oculos proponitur & optimè explicatur. Primum enim discipuli Christi anxij & solliciti erant, & consolatione indigebant. Secundò consolationem hanc animo conceperant, se seruandos fore, si Dominus corporaliter secũ maneret: ideoque propter corporalem discessum, qua præsentia eius corporea carere cogebantur, tristes erant. Tertiò huius erroris arguit Dominus discipulos, ac eos melius instituit, & consolatur dicens: Veritatem dico vobis (attendite fratres quæ nam sit vera sententia de optima consolatione) expedit vobis vt ego vadam. Quòd si hæc verba Christi sunt ipsè veritas, vt reuera sunt neque aliter esse possunt, nempe expedire atque vtilius esse, vt in cælos ascendat, & non maneat corporaliter in terra, tum necesse est vestram sententiã falsam esse, nempe quòd corporalis præsentia Christi in terris sit summa consolatio afflictorum cordium. Neque verò opus est vt Zuingliani, sicut nos nominant, quenquam corporali præsentia spoliens, cum Christus ipse terris excesserit, & se corporaliter discipulis subduxerit, simulque testatus sit hoc illis vtilius esse magisq; expedire. Quartò causa indicatur à Christo quare expediat ipsum

AD VII. CAP. ACCVSAT.

corporaliter è terris excedere. Si non abiero, inquit, paracletus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos. Simul verò exponit spiritum hunc (nimirum patris & ipsius spiritum) esse spiritum veritatis, esse cōsolatorem, atque hunc consolatorem qui in æternum in ecclesia mansurus sit, etiamsi corpus suum non perpetuò maneat in hac ecclesia. Hoc autem consolatore ecclesiam fidelium cōtentam fore. Tam clavis & perspicuis verbis Christi Domini nolumus alia & plura explanationis gratia addere, sed veram nostram doctrinam de optima consolatione fidelium in afflictionibus & tentationibus, his confirmatam volumus, ac simul ostendimus nos non eripere afflictis cordibus verā consolationem, etiamsi illam quam Aduersarij ex seipsis contra verbum Dei absq; vlla ratione confinixerunt, & hominibus persuadere conantur, non magni vel potius nihili facimus.

Augustin. tractat. in Ioannem.

Consensus Patrum in hac re.

Possemus etiam hoc loco veterum Patrum confirmantes sententias adducere, & præsertim D. Augustini in Ioannem tract. 94. 106. & 111. sed hac de causa illa prætermittimus, tum quod hi qui Christi verbis fidem non habent, multo minus credent hominū testimonijs, tum etiam vt prolixitatem operis euitemus.

Quòd si Aduersarij nostram doctrinam de nouò conati fuerint peruertere, quasi de præsentia Christi ita sentiamus ac doceamus, quòd eius

eius caro siue incarnatio aut humana natura nihil ad consolationem & salutem proffit, sed spiritus omnia efficiat: respondemus nos perspicuitatis gratia distinguere inter aduentum seu presentiam veri hominis Christi filij Dei uuentis, qua à natiuitate sua usq; ad ascensionem in caelos verè in terris praesens fuit, & inter istam presentiam quam nuper Aduersarij nostri in ecclesia confinxerunt, in & sub pane, quam dicunt corporalem esse, non tamen carnalem & visibilem, &c. Quòd si quis eos interroget num spiritualis sit? Negant, sed veram & corporalem esse aiunt, attamen ineffabilem. Huiusmodi praesentiam cum sit humanum figmentum, & nullum fundamentum in verbo Dei habeat, equidem aspernamur & nihili facimus. De altera verò & priore ita sentimus & docemus quemadmodum ex verbo Dei didicimus, & quemadmodum supra testati sumus in responsione nostra ad secundum caput accusationis. Addimus hoc quoque, humani generis redemptionem & salutem non potuisse perfici absque sancta carne Christi nata ex Maria uirgine. Nam ut Paulus scribit, ubi testamentum

Quid sentiendum de presentia corporis Christi in terra.

Hebr. 9.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

guinem effundere & vere mori posset) quem admodum etiam verus perfectus & immortalis Deus erat, ut ita fideles per ipsam adipsentur remissionem peccatorum & hereditatem æternæ felicitatis. Postquam verò sic nostri gratia mortem pertulit, tertia die à mortuis resurrexit, & quia nihil præterea restabat quod salutis nostræ gratia in his terris perageret, plenam enim perfectamque salutem nobis omnibus impetrauit, ideo corpore suo in cælum ascendit, & terram corporaliter reliquit, atque in cælesti throno consedit. Hinc autem non nisi ad extremum iudicium corporaliter in hunc mundum venturus est, sicut docent articuli fidei nostræ. Hinc etiam quemadmodum pollicitus fuerat Spiritum sanctum misit, in quo ecclesiæ suæ adest usque ad finem mundi, sicut alibi copiosè exposuimus. ●

Quomodo
spiritus san-
ctus sit con-
solator ec-
clesiæ.

Ideoque Spiritus sanctus, sicut Christus in Euangelio docet, est verus consolator ecclesiæ, qui manet cum illa usque in æternum, non tamen hoc modo quo fortè quisquam imaginari posset, quemque Aduersarij nobis impingere conantur, nempe ut absque Christo eiusque merito in cordibus hominum operetur. Sed per prædicationem Euangelij efficaciter testatur in cordibus fidelium, nos Christi morte & passione, et gloriosa eius resurrectione à peccatis mundatos, liberatos à morte, & hæredes æternæ vitæ factos esse, & misericordem atque fidelem mediatorum

diatorem in cœlis habet, in quo omnem plenitudinem habeamus, qui interea nihilominus nos in terris non deserat sed nobiscum sit vsque ad finem mundi. In hac fide fratres posita est vera consolatio, non in vestris imaginationibus quas vos ipsi excogitastis, quod scilicet corpus Christi corporaliter & tamen non corporeo modo, in terris existat, & non spiritualiter sed oraliter, attamē supernaturaliter, & nescio quo modo edatur.

Obiecimus vobis antehac egregium & elegantem locum vetustissimi doctoris Tertulliani, è quo sicut & ex alijs testimonijs quæ produxeramus cognoscere debueratis, nos nō adeò leuiter sed magnificè sicut oportet de Christi seruatoris nostri carne sentire: non pigebit autem nos denuò ipsa Tertulliani verba adscribere. In ipsa regia cœlorum adhuc sedet Iesus ad dexteram Patris, homo et si Deus: Adam nouissimus et si Sermo primarius, caro & sanguis, et si nostris puriora, idem tamen & substantia & forma qua ascendit, talis etiam descensurus (vt angeli, adfirmant) agnoscedus scilicet eis qui illum conuulnerauerunt. Hic sequetur Dei atq; hominū appellatus ex vtriusq; partis deposito cōmisso sibi, carnis quoq; depositū seruat in semetipso, arrabonē summæ totius. Quemadmodum enim nobis arrabonē spiritus reliquit, ita à nobis arrabonē carnis accepit, & vexit in cœlū pignus totius sūmæ illuc quandoq; redigens.

Corpus Christi ad dexteram Dei est certum pignus salutis nostræ.

De resurrectione carnis.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

da Securæ estote caro & sanguis, vsurpatis & cælum & regnum Dei in Christo.

Iesus Christi
frater
noster

Ioan. 10.

Secundo loco firmis testimonijs diuinæ veritatis permoti, confitemur, Christum Dominum verum Deum & hominem fratrem nostrum esse, idque ex ipsis Christi verbis qui Mariæ inquit, Abi dico fratribus meis, Vado ad patrem meum & patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Sed hanc fraternitatem non efficit unio corporis Christi cum pane, sed inde est, quod æternus viuentis Dei filius, verus homo ex nostra carne & ossibus, sacrificium expiatorium pro nobis in cruce factus est. Sicuti etiã Athanasius ad Epistolum testatur his verbis. Corpus seruatoris nostri verum corpus est, simile enim est nostris corporibus. Maria enim soror nostra fuit, quatenus oēs ab Adamo sumus, &c.

Christus in
cœlis res no-
stras nouit,
videt, & au-
dit.

Matth. 11.

Ioan. 14.

Tertio loco Aduersarij denuo intollerabili petulantia in nos inuehuntur, non enim pudet eos de nobis argere quod sentimus Christum in cælo nos nescire, neque videre aut audire necessitates, curas, & dolores suorum, quos in presenti tempore patiuntur. Cum tamen dicamus quemadmodum & scripturæ docent, Christum ad se vocare omnes laborantes & oneratos, cum certa consolationis promissione, quod leuatus sit eos onere & requiem ipsis daturus. Rursum etiã Dicit Dominus in Euangelio, Quicquid petieritis in nomine meo faciam, ut Pater honoretur in Filio. Atque ut nos magis confirmaret, denuo ait, & eodẽ loco secundo repetit,

Si

Si quid petieritis in nomine meo faciam. Itaque cum Stephanus in sua afflictione & mortis doloribus ad Dominum Iesum clamaret, Dominus in gloria ad dextram Patris se paratum esse ad iuuandum ostendit, ut haberemus æternum certissimumque testimonium, quod non tantum necessitates & sollicitudines suorum norit videat & audiat, sed paratus etiam sit & efficax ad ipsos iuuandos.

Credimus igitur & docemus hæc atque alia his consimilia, sicut etiam in Responsione ad secundum caput accusationis ostendimus, atque prædicamus integrum non dimidiatum Christum. Si ita doceremus, Omniscium esse est proprietas diuinæ naturæ, sicut humanæ non omnia scire; & Christus est tantum homo sicut cæteri homines, &c. tum prædicaremus tantum dimidiatum Christum. Nunc verò dicimus Christum non tantum esse hominem sed simul etiam verum Deum. Ideoque dicimus eum si non omnia norit, secundum humanam naturam, nihilominus tamen vnum eundemque Christum secundum diuinam naturam omniscium esse, ideoque Christo in cælis vero Deo & homini nihil absconditum esse. Quoniã verò humana natura cum diuinitate in vnam personam inseparabiliter vnita est, summam inde consolationem percipimus, sicuti etiam Paulus summam consolationem hinc petijt scribens. Nō habemus summū Pontificē qui non possit compati nostris infirmitatibus, &c. & quæ præterea sequuntur Hebr. 2. & 4.

Integrum
Christum
& non dimidiatum
prædicamus.

Habemus
ad dextram
Dei misericordem
pos
tificem.

Quamobrem cum aperte absque dolo & sophistica aliqua sic doceamus, oportebat Aduersarios non ita temerè & petulanter homines insontes tam atroci contumelia & crimine grauare. Verùm adeant Lutherum doctorem suum, et hunc consulant quid de hoc negotio dicat: is enim in Postilla sua sic scribit, Dominica post natalem Domini. Confinxerunt quidam sibi articulum fidei, Christũ à primo momento conceptionis suæ plenũ fuisse sapientia & spiritu, adeò vt non plus capere posset, nescientes quid aut de qua re loquantur. Abijciant igitur huiusmodi articulos fidei qui sunt mera ipsorũ somnia, & humana stulticia, ac verba Lucę simplicissimè intelligant de humana Christi natura. Erst enim omni tempore plenus fuit spiritu & gratia, nõ tamè semper impulsus fuit à spiritu: sic Lucas inquit ipsum corroboratũ fuisse spiritu. Atq; hæc Lutherus, & plura alia in hanc sententiam scribit.

Lutheri sententia de omniscientia humanitatis Christi.

Adhortatio ut quiescãt.

Quamobrẽ amici tandẽ quiescite. Neq; enim hi sumus quos fingitis, & quales vestra improba et petulanti loquacitate efficere vultis: vobis enim quiescentibus, ecclesia, & præsertim qui in illa sunt simplices homines non turbabuntur. Mementote quæso grauissimorum verborum Pauli Apostoli, quæ de ecclesia & his qui in illa non necessarias quæstiones excitant, scribit. Qui aut conturbat vos, inquit, portabit iudicium, quicumque est ille. Vtinam abscindantur qui vos conturbant.

SEXTVM CAPVT

ACCVSATIONIS.

Nemo vnquam prater Zuinglianos ex ascensione
 ne Christi in cœlum, concludit Christum non
 esse corporaliter in sacramento, neque corporaliter
 manducari. Peruertunt autem doctrinam de ascensio
 ne Christi, atq; etiam de cœlo ipso. Dicunt enim cœ
 lum esse certum locum, destinatum Christo & electis
 eius. In hoc cœlo Christum quasi captiuum detineri,
 quippe qui nusquam alibi esse possit: vsque ad ex
 tremum iudicium. Item in hoc cœlo corpora fidelium
 corporeo more habitatura esse. Atq; ita fingunt Ma
 chometicum siue Turcicum cœlum.

RESPONSIO.

Ad primam partem huius accusatio
 nis breuiter ita respondemus & di
 cimus, nos non parum admirari
 hanc accusationem, cum manifestè
 & irrefragabiliter constet ex 6. capite Ioannis,
 Christum ipsum ascensione sua refutasse opi
 nionem de corporali manducatione corporis
 sui. Cum enim Capernaitæ concionem Domi
 ni intellexissent de corporali manducatione
 carnis suæ, respondit illis ac dixit, se in cœlos as
 censurum, esse, vnde faciliè intellere possint,

Ascensione
 Christi in
 cœlos tollit
 tur corpora
 lis eius caro
 nis illius,

AD VII. CAP. ACCVSAT.

quòd corporaliter in terris nõ comedendus sit sed spiritualiter. Neque verò nos soli aut primi verba Christi hoc modo interpretamur, sed præcipui doctores Christianæ ecclesiæ eadem ante nos similiter interpretati sunt, nempe beatus Athanasius, & D. Augustinus: ille quidem in oratione super verba Domini, Qui dixerit verbum contra Filium, &c. hic verò tractatu 27. in Ioannem. Athanasij verba hæc sunt. Sed propterea ascensionis suæ in cælum mentionem fecit, vt eos à corporali intellectu abstraheret, ac deinde carnem suam de qua locutus erat, cibum è supernis cœlestem & spiritualem alimoniam, & ab ipso donandam intelligerent. Idem ante hæc verba scribit, Dominum loqui de cibo qui vniuersum mundum satiare possit, sed corpus corporaliter non suffecisse toti mundo, imò vix paucos homines satiare potuisse si illud comedissent. D. autem August. Hinc soluit, inquit, illud vnde fuerunt scandalizati, Illi enim putabant eum errogaturum corpus suum, ille autem dixit, se ascensurum in cælum, vtrique integrum. His speramus innocentiam nostram satis assertam esse, ac nõs neque nouam neque falsam sed æteram & orthodoxam doctrinam ecclesiæ proponere.

Non peruer-
timus ascen-
sionẽ Christi
domini.

Secunda verò parte huius accusationis non minus iniuria nobis fit quàm priore. Neque enim ascensionẽ Christi domini peruertimus, sed de illa ita sentimus & docemus quemadmo-
dum

dum sonant articuli fidei nostræ, & Euangelica atque Apostolica doctrina traditur. Nempe Christum Dominum postquam à mortuis resurrexerat, die 40. corpore & animo verè & integre, à terris sursum in cœlos ascendisse, & reliquisse hunc mundum, ita vt non amplius corporaliter hic reperiat. Sic namq; scriptura loquitur de ascensione Christi Marc. 16. Luc. 24. Acto. 1. Quoniam verò cum Aduersarijs confiteri nolumus, Christum ascendisse quidem in cœlos, nihilominus tamen infra in terris esse, & manere corporaliter sub & cum pane, eo modo quo exposuimus, ab illis calumnijs & conuictijs petimur. At prudentius fecissent Aduersarij nostri, si articulum hunc consolatione plenum de ascensione Christi in cœlos, integrum & inuiolatum reliquissent, neque hunc in controuersiam & propterea etiam apud simplices homines in dubium vocassent.

Tertio loco sicut doctrinam de ascensione Christi non peruertimus: ita etiam veram veteremq; ecclesię doctrinam de cœlo nusquã mutauimus. Atque verè affirmamus, hanc doctrinã de cœlo sicuti scripturæ, & antiquissimi patres ab Apostolorum vsque temporibus, tradunt, ac vera Christi ecclesia docuit & credidit, eandem nos quoq; retinere, & docere integram & inuiolatam & nusquam immutatam. Atque in Defensionibus nostris id multifariam & cū denter ostendimus, ita vt hæc omnibus nota

Doctrina
de cœlo.

AD VII. CAP. ACCUSATI.

esse potuerint, nisi Aduersarij lectione nostrorum librorum interdixissent.

Cælum esse
certū locum

Quarta parte accusationis indicant vbinam ipsorum iudicio in doctrina de cælo peccemus, nempe quia dicimus cælum esse certum locum Christo & electis eius destinatum & præparatum. Ac verè quidem hæc dicimus, neque nos huius sententiæ pudet: didicimus enim illam ex verbis seruatoris nostri Iesu Christi, qui omnium optimè nouit, quid, quale, & vbi sit cælum, hic autem cælum beatorum expresse locum nominat. Ioannis enim 14. inquit, In domo patris mei mansiones multæ sunt. Et si abiero & preparauero vobis locū, iterum venio & accipio vos ad meipsum, vt **VBI** sum ego & vos sitis. Ex his æternæ veritatis verbis ita de cælo edocti sumus, esse Christi & fidelium certum locum & habitationem, vt iam constanter in hac sententiâ perseueremus sciens illam esse verissimā. Cæterum in alijs nostris scriptis plura argumenta attulimus, ad quæ nunquam sufficientem & idoneam responsionē accepimus.

Moribus
dis magna
consolatio
scribitur.

Quod si cælum beatorum sedes non est certus locus, quam consolationem habebunt illi qui ex hac vita exeunt, ac iuxta vestram sententiam incerti sunt quo perueniant, quandoquidem nullus certus locus paratus est in quem suscipi possint? Multo iustius hoc loco nos in Aduersarios inuehi & detonare possemus, quā ipsi immeritò contra nos fulminarunt, ac dicere ipsos

re ipsos magnam consolationem morituris & iam animā agentibus eripere, eosq; turbare ut nesciant quo abeant, quoniam cœlum ipsis nō est locus. Cogitate quæso amici quo tandē vos abripiat vestra pertinax contendendi libido. Cessate tandē quæso per Deum, & abijcite mirabilia illa vestra figmēta: plus satis enim simplex fidēi negotium iamdudum perturbastis.

Quinto loco rursus expendite quo vos perducant absurdi illi & inconsiderati vestri sermones. Si Christus in cœlo captiuus detinetur, oportet omnino cœlum carcerem esse. Ergo ne fideles ex hoc mundo & ex misera captiuitate carnis huius emigrantes, sperantesq; se meliorem locum inuenturos, rursus in alium carcerem deueniunt? Considerate quæso quomodo vestræ res se habeant. Infernus quidem verē est & nominatur carcer, cœlum autem est locus liberrimus recreationis atque gaudij & lætitiæ. Quare cum dicimus Christum vnā cum electis suis in cœlo habitare, non conijcimus in carcerem, & captiuum facimus Dominum cum electis suis, sed in summa gloria & maiestate collocamus. Doler autem nobis ex animo, quōd vestra pertinacia vos in hæc absurda conijciatis.

Quod verō tam cōstanter dicimus & prædicamus Christum Dominū oportere cœlo capi, aut cœlum possidere, donec redeat ad iudicandum viuos & mortuos, id didicimus primum

Christus nō
est captiuus
in cœlo.

Oportet
Christum
cœlum possidere usque
ad extremū
iudicium.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

ex articulis fidei nostræ. Ita nanq; confitemur, Inde (notandum quod dicimus inde, nempe ex cœlis in quos ascendit) venturus est ad iudican- dum vivos & mortuos. Deinde idē nos docue- re verba D. Petri, qui in Actis Apostolorū ait, Iesum Christum oportet cœlum suscipere (capi aut possidere *ἵνα ὑπάγῃ εἰς οὐρανὸν*) vsq; in tempora re- stitutions omnium quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum à seculo prophetarum. Ceterū semper ostendimus vocem, Oportet, eo modo accipiendam esse quo alibi accipitur, & Dominus ipse ait, An non oportuit Domi- num hæc pati & ita intrare in gloriam? Vbi ver- bum Oportet nullam vim & coactionem signi- ficat, sed certam & immutabilē ordinationem Dei, quam ita & non aliter se habere oportuit, cui Christus voluntariē acquieuit, & illi, sicut fieri oportuit & debuit, obtemperavit. Neque enim alioqui Christus cogitur, vt necessariō in cœli aliquo loco ipsum sedere aut stare oporteat, sed meritō ac iure illi liberum est in cœlo agere vbi & quomocunq; voluerit. Verūm de hac re alibi in nostris Defensionibus copio- sius scripsimus, & clarē ostendimus Dominum nostrum Iesum Christum, qui secundum hu- manam naturam in cœlo est, quoniam idem etiam verus est Deus, cœlum & terram implere, & vbiq; fidelibus suis adesse, &c.

Quando
corpora no-
stra in cœlis
habitarura
sunt.

Porro quod attinet corpora fidelium, sexta parte huius accusationis de his fit mentio, & accu-
culamur

enſamur quòd dicamus illa corpora i modo in
 cœlis habitura. Nos igitur ore ſimul atq; cor
 de confitemur articulum fidei noſtræ de reſurre
 ctione corporis ſiue carnis, atq; credimus om
 nes fideles illo corpore atq; anima quæ in præ
 ſenti vita habuerunt, vitam æternā poſſeſſuros
 eſſe. Verùm hæc noſtra corpora extrema die cla
 rificabuntur, non quidem vt in ſpiritu commu
 tentur, ſed purgabuntur ab omni corruptione,
 & prorsus clara & glorioſa fient, liberabuntur
 etiã omni anxietate & corporea neceſſitate, &
 in ſumma omnibus moleſtijs, ſicut Paulus do
 cet 1. Cor. 15. Quare iuxta naturam & modum
 corporum, ſed clarificatorum non autem morti
 obnoxiorum, vera noſtra caro vnã cum anima
 cœlum poſidebit, eo modo omnino quem ipſe
 cõtra Sadducęos diſputans Luc. 20. nos docuit.
 Per omnia verò de hac re ſentimus quemad
 modũ diuinæ literæ teſtantur, & veteres ſancti
 Patres (inter quos & Hieronymus ad Pamma
 chium contra Ioannẽ Hieroſolymitanum) con
 ſimiliter ſummo cõſenſu ſcripſerunt. Monemus
 autem Aduerſarios vt rem bene expendant, ne
 ſuis contentionibus & rixis tandem huc perue
 niant, vt vnã cum Origenianis talia corpora
 poſt reſurrectionẽ fingant, quæ per chalybem,
 ferrum, petras & omnia penetrent, & nihil ali
 nus ſint quàm vera humana corpora.

Corpora
glorifica
buntur.

Extrema parte huius accuſationis inquiri
 ſti & garruli homines, ſubinde nos contra no
 ſtram voluntatem Machometos & Turcas

Non habe
mus cœlum
Machomet
is, aut Tur
cum.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

facere conantur: atq; longè aliter se gerūt quàm tales homines deceat. Si enim ignorant quæ Machumetus in suo Alcorano de paradiso scribit, & nihilominus aiunt nos Machumetanū cœlū fingere, nimium certè temerarij sunt. Si verò norunt quidnam sentiat, & tamen nihilominus dicunt nostrā doctrinam de cœlo Machumetanā esse, contra suam ipsorū conscientiam loquuntur, & manifestā nobis iniuriā faciunt, & ad id mendacijs vtuntur. Machumetus enim & qui illi auxilio fuere in suo Moreto conficiendo, & consarcinando absurdo Alcorani libro, Azoara 2. 47. 54. 62. 86. ita scribunt, Deum daturum famulis suis in Paradiso mundas mulieres, et pulchras virgines, pulchris oculis (talibus ipse forte delectabatur) daturū item cibos optimos, & malogranata, & potum generosissimū, quem ex elegantibus poculis & pretiosissimo argento bibituri sint: vestiēdos esse auro, & purpura atq; serico, gēstaturōs torques atq; eos: præsertim verò bibituros ex amœno & suauissimo fonte (fortè Phantasticorum fonte) quem ipse Zelzebil nominat. Atq; prorsus ludicrè & ridiculè de paradiso loquitur, non aliter quàm quidam per iocum fabulātur de Cyribiria aut Vtopia. Dicant nunc Aduersarij vbi nam vnquā huiusmodi stultas fabulas de cœlo & æterna felicitate docuerimus aut scripserimus? Nunquā in perpetuum hoc ostendere & probare poterūt, nisi nostra verba peruertant. Cur igitur nos publico & manifestè mendacio turpiter infamant?

Alcoranus.

Zelzebil.

Nos

Nos verò è cōtra verè possumus illis demon^{strare} Coelum ubi
quaritur. strare, ipsorū Rabbinos tale cælum cōtexuisse, quod in nullo loco & tamen ubiq; siue in omnibus locis sit, in quo etiā diaboli sint, quoniā cælum eorum etiā apud inferos, & sursum in aere & nescio vbi non existit. In summa dolendū est ipsos suis rixis & contentionibus de cœna Domini eousq; progressos esse. Verū hæc est iusta merces quæ illis à Deo rependitur, cū enim omnem suā diligentiam impendere deberent, vt thronum quē Deus pater Filio suo in cælis gloriose præparauit, coram omnibus celebrarent & proponerent, illi contra huius exiguam aut nullam rationē habuerūt, omnemq; operā & laborem summa cum diligentia in eo consumpserunt, vt Christo alium & nouum thronū inferius in terris in pane erigerent, itaq; hic perturbati & implexi, subinde magis magisq; perturbantur.

Atq; hæc quidē hæctenus, neq; enim plura decorū cælo ubiquario, & inferno quoq; ubiquario (nam de hoc quoq; absq; vllis argumētis noua quædā stulta imò abhorrenda fingunt) dicemus aut scribem⁹, parcētes simplicioribus quominus hi offendantur. Interea tamen fraternæ charitatis causa admonemus Aduersar. nostros vt cauti⁹ & magis cōsideratè loquantur & scribant, ac sæpe animo repetant grauissima verba Seruat. N. Iesu Christi. Væ mundo à scandalis. Necessè est enim vt veniāt scandala, veruntamē vñ homini illi per quē scandalū venit: expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in pfundum maris. F z

AD VII. CAP. ACCVSAT.
SEPTIMVM CAPVT
 ACCVSATIONIS.

Zvingliani ab initio quando confessio Augustã
 anno Domini 1530. edita est, se in causa
 sacramenti veritati opposuerunt, & schisma in ec-
 clesia fecerunt. Contemnunt & contumelia afficiunt
 virum Dei doctorem M. Lutherum: cuius tamen pro-
 phetia nũc impletur, qua prædixit, fore vt sicut nunc
 præsentiam corporalem in pane negent, ita etiam di-
 uinitatem in carne Christi abnegaturi sint.

RESPONSIO.

DVDM quidem & sæpe antehac
 ad omnes partes huius accusationis
 respondimus, & nos defendimus,
 si modò apud Aduersarios amica
 responsio & explicatio controersie aliquem
 locum haberet. Attamen denuò respondemus
 eodemque modo quo antehac, idque propter
 eos qui nostram responsionem nondum perce-
 perunt, ne illi offendantur, & falsis accusationsi-
 bus contra nos exacerbentur, ac præterea etiam
 seducantur: itaque de controersia alioqui va-
 ria & multiplici, in hanc sententiam breuiter
 respondemus.

Vnde hæc
 doctrina or-
 ta sit in no-
 stris regio-
 nibus.

Cum fideles Christi & ecclesie ipsius mini-
 stri Zuinglius & Oecolampadius piæ memo-
 riæ, atq; cum his multi alij pij ministri, in supe-
 riori

riori Germania magno cum periculo molestia & labore, attamen simul etiam Dei beneficio magno cum fructu Euangelium prædicarent, & noua dogmata atq; errores Papatus impugnant, & Deo adiuuante profligant, vicissim verò Christi doctrinam propagant, & ecclesiam ex edificarent, inter pios & fideles homines complures fuerunt, qui apud suos pastores conquerebantur de peculiaribus & arcanis suis tentationibus & afflictionibus. Nam cum hætenus in Papatu edocti fuissent, sibi necessariò credendum esse corpus Christi ea magnitudine qua in cruce pependit in sacramento adesse, atq; adeò ipsum corpus Christi præsens esse, sic vt panis non amplius sit panis sed ipsum corpus Christi, quod sub specie panis adorari & corporaliter à nobis manducari oporteat. Adde retur autem, nisi quis hæc ita credat, in æternum damnatum esse. Quare cum hæc non possent credere, & iudicarent se in discrimine salutis suæ versari, petebant cõsiliũ à suis pastoribus, quò suam conscientiam tranquillam reddere & salutem adipisci possent.

Grauisima hæc occasione oblata modò nominati Christi ministri, qui hætenus concionati fuerant contra sacrificium Missæ, ostentationem qua idoli modo proponitur sacramentum, & eius adorationem & circumgestionem, & consimilia, cogitarunt (id quod ante quoq; suo tempore data opportunitate facere constitue-

AD VII. CAP. ACCVSAT.

rant) ouibus fidei suæ comissis, idq; ex animo id desiderantibus, ex verbo Dei proponere certam & firmam doctrinam de corporali presentia & manducatione veri corporis Christi in sacramento.

Quomodo
coeperint
docere de
coena Do-
mini &
quid impu-
gnariur.

Ceterum vt comodius rem aggredi possent, constituerunt Petri Lombardi quem alias Magistrum sententiarum vocant, doctrinam confutare & erroris arguere, propterea quod ea tum in vniuerso Papatu recepta esset. Quare tum illam doctrinam de Coena Domini nostri Iesu Christi proposuerunt, quæ hodie quoq; in his ecclesijs quibus nos ex Dei vocatione inseruimus constanter retinetur. Hac autem doctrina multorum vt dixi animi anxij & afflicti plurimum exhilarati & pacati sunt, quo nomine etiã sedulo Deo gratias egerunt. Facta autem sunt hæc anno Domini 1524. & 1525. quo tempore nulla adhuc erat Augustana confessio, neque eius mentio adhuc aliquot annis post facta est. Eodem tempore legitimo ordine Missa abrogata est, & sacra Coena Domini magno applausu & gaudio fidelium in eius locum substituta, & laudabiliter celebrata est, quemadmodum hodie quoque quinquagesimo iam abinde anno celebratur. Largiatur etiam nobis hanc gratiam Deus in posterum.

A. quibus
ceramen
ortum sit.

Postquam verò in his regionibus cognitum fuit certamen exortum esse inter D. Lutherum & D. Carolo stadium (cuius tamen agendi ratio non

non per omnia nostris probabatur) atq; dicitur Lutherum se parare ad oppugnandam nostram doctrinā de Cœna Domini, & defendendam Petri Lombardi opinionem, & quamuis sub alio nomine, pro illius tamen sententia & doctrina scripturum & pugnaturum, ibi amicè cum Luthero actum est. Admonitus enim fuit vt diligenter sibi caueret, ne fortè grauiter impingeret & laberetur: ne igitur conaretur Papistis auxilium ferre in illo dogmate, in quo à prima & veteri Apostolica ecclesia recesserint, & supra quod præcipuè fundatum sit ipsorum regnum, ne hac ratione Papatum rursus erigat. Præterea se interposuerunt alij pij & docti homines, vt præuenirent ne certamen offiretur inter eos, qui alioqui in præcipuis capitibus & vniuersa ferè Euangelica doctrina eodem modo docerent, ac indicabant quantum scandalum infirmis, imò omnibus, quæ gaudia & quantam spem Papistis, quantum denique impedimentum libero cursui Euangelij certamen hoc allaturū esset. Verùm hæc omnia nihil apud Lutherum effecere, quominus prorumperet, & more suo aduersus nostrorū doctrinā scriberet. Nostri verò non poterant propter Lutheri scripta agnitam veritatē negligere, atq; illius doctrinā, quæ Papæ sententia est, in hoc articulo recipere: præsertim cum illā nō melioribus rationibus quàm Papisæ cōfirmaret. Quare hoc modo nostri ad respondendū cōmoti sunt, & sic certamē

AD VII. CAP. ACCVSAT.

cœpit & in publicum erupit, atq; deinde varijs scriptis & responsionibus grauiter certatū fuit. Quis igitur veram occasionem huic certamini præbuerit, & potissimum in culpa sit tam scandalo plene & perniciosæ controuersæ in ecclesia Domini, iudicio piorum atq; prudentiū qui hæc legerint & audierint committimus.

Disputatio
Bernensis.

Hoc tempore & interea dum hæc aguntur, multa colloquia in his nostris regionibus instituta sunt, præcipue verò magna & laudabilis disputatio Bernæ publicè habita fuit Anno 1528. præsentibus multis pijs atq; doctis viris. Atq; nostra doctrina de Cœna Domini publicè illic fortiter defensa est, sicut superius breuiter indicauimus. Ac non multo post anno 1529. per Illustrissimum principem ac Dominum D. Philippum Habsiæ Landgrauium, &c. actum est de pace inter Lutherum & nostros, sicut ab initio huius libelli indicaui.

Augustana
confessio.

Post ista omnia anno demum Christi 1530. Augustana cōfessio nata est, & coràm Cæsarea maiestate in magnis comitijs principum, statuum & ciuitatū Germaniæ, proposita. Verum ante illam ecclesiæ nostrarum regionum iam ante ab aliquot annis Christiano more instituta fuerant, & Dei beneficio pergebant & quotidie crescebant. Cæterum huic confessioni nemo nostrorū sese vnquam hostiliter opposuit, in summis capitibus & præcipuis doctrinæ partibus, eandem sententiam viriq; cōfitebantur:

Sed

Sed quod ad Cœnam Domini & Missam spectabat, multa attribuebant nostri grauisissimis illorum temporum, quibus confessio proposita fuit, periculis. Præterea paulò ante Marpurgensis conuentus habitus fuerat, vt supra meminimus, cuius pactis nostri stabant, interea docendo in ecclesijs suis pergentes, & patienter ferentes alterius partis doctrinam, bona spe fore vt progressu temporis se inuicem melius intelligerent.

Itaque breui postea actio concordiae inter nostros & Lutherum inchoata est. Concordia. Actum Lutherus nostram explicationem controuersorû articulorum, imò nostrarum ecclesiarum confessionem de toto religionis negotio scriptam, approbavit. Itaq; rursus induciæ aut pax, idq; opera magistratuum qui has nostras regiones gubernant, facta est. Sed Lutherus non diu pacem seruauit, sed per inquietos & contentiosos homines, abique vlla nostra culpa in nos exarcebarus, turpem librum aduersus nos nominatim edidit, quem Breuem confessionem inscripsit, quem tamen multi Luthero prorsus fauentes non multum probarunt. Atque hoc modo nobis causam præbuit, & quodammodo nos coegit, vt ad conuitia ipsius responderemus, & nostram Responzionem ipsi adhuc viuenti mitteremus. In illa autem vberius descripsimus totius huius negotij historiam, quid nam actum sit ab anno Domini 1525. vsq; ad annum 1545.

Lutheri
Breuis con-
fessio.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

& paulò vltcrius. Num igitur nos à nostra parte, an verò Aduersarij nostri in hoc negotio schisma in ecclesia fecerint, & occasionem atq; causam scindendæ ecclesiæ Christi præbuerint, denuò iusto iudicio nostrorum auditorum committimus.

Semper pa-
ci & cõcor-
diæ studui-
mus.

Interea hoc addimus, quod sæpe ante hac in publicè editis Apologijs nostris testati sumus, nos nõ seiungere aut separare nos ipsos ab vlla ecclesia, aut pijs & Christianis hominibus, qui præcipua capita & summã Christianæ doctrinæ integrã retinent, etiãsi in ritibus moribus & ecclesiæ administratione, atq; etiam in negotio Cœnæ Domini, quoad modũ & formã presentia Christi, nõ per omnia nobiscũ consentiant. Semper enim speramus ipsos si veritatis cupidi sunt, & hanc in timore Dei quærunt, illam Dei beneficio inuenturos esse. Neq; quicquam illos curamus qui nos propterea criminantur. Etenim sancti martyres Cornelius & Cyprianus, etiam de sacro baptismo inter se controuersiam aliquã habuerunt, non tamen propterea charitatem & fraternitatem, siue vnitatẽ in eadem fide sibi mutuò renuntiarunt. Atq; cum præcipui episcoporũ Italiae atq; Africae essent, propter hanc suam controuersiam nullum schisma aut separationem ecclesiarum fecerunt, cum in præcipuis capitibus non dissentirent. Quamobrem nos quoq; & antehac et nunc quoq; obtulimus & offerimus charitatẽ & concordiam
modò

modo dictis ecclesijs. Confidimus autem in Domino, quamuis multi immodesti homines nos Satanae tradant tanquam illius ministros, ac fures & latrones nuncupent, praeterea nostras ecclesias quae Christi sunt, latronum speluncas vocent, nullamque pacis mentionem audire sustineant, nihilominus plures esse ministros & ecclesias, qui nostra expositione & verae fidei nostrae confessione contenti sint futuri, & erga nos atque nostras ecclesias Christianum animum gerant. Alteros vero pugnaces & contentiosos ad lassitudinem usque certare patiamur, donec rectius sapiant, ac iudicium eorum Domino committamus.

Quod autem aiunt nos Lutherum contempnissse, & contumelias affecisse, falsum est, atque de eo libri nostri testimonium perhibebunt. Verum quidem est alicubi cum absurda quaedam nobis impingeret, in respondendo accidisse quemadmodum vulgari proverbio dicitur, Qua voce quis sylvam inclamat eadem illi responderi. Alioqui semper illius honori fauimus, eumque honore prosecuti sumus, & professi etiam sumus Deum multa bona ecclesiae per ipsum praestitisse. Veruntamen id illi non attribuimus, quod quidam nimium illi dediti tribuunt, ut eum Apostolis parum faciamus. Homo enim fuit sicut & nos omnes, qui errare poterit, nisi sequeretur solum Dei verbum. Apostoli Christi plura dona habuerunt, utpote legati

Lutherum
non contem-
plimus aut
contumelia
affecimus.

AD VII. CAP. ACCVSAT.

Quales con-
cionas ha-
beantur in
m. i. s. e.
t. i. s. s.

missi à Filio Dei, quibus nos conferre non de-
bemus. Accidit autem hic discipulis Lutheri
iuxta vulgi dictum, Aut nimium, aut parum.
Ac fortè existimant Aduersarij, eam quoq; esse
in his regionibus concionandi consuetudinem
qua ipsi inter suos vtuntur, vbi (vt referunt) au-
ditores plurimùm conqueruntur, se ex ipsorum
concionibus nullam ferè doctrinam & conso-
lationem, atq; ædificationem posse percipere.
Conciones enim ipsorù nihil aliud esse quam
tonitrua, iurgia et scurrilia conuitia cõtra Zui-
gianos & Calvinianos, quos criminantur esse
Sacramentarios, hostes & prophanatores Sa-
cramentorum, Suermeros, fures, latrones, qui
corpus Christi è Sacramento furto abstulerint,
& animas trucidant. Eisdè dicunt esse Arianos
& Turcas, & quicquid deniq; mali excogitare
possunt. Finita igitur concione, auditores nihil
aliud secù quam cõuitia & maledicta referunt.
Verùm hic mos cõcionandi prorsus nõ in vsu
est in nostris regionibus & ecclesijs. Neq; enim
Lutheri mentionè aliquam non honorificam
facimus, neq; consueuimus Aduersarijs nostris
coràm plebe conuitiari aut scurriliter maledi-
cere, aut aliqua alia contumelia eos afficere. Cæ-
terùm falsam doctrinã modestè & quanta pos-
sumus perspicuitate ex verbo Dei cõfatamur,
& ea prædicamus quæ ad ædificationem veræ
fidei faciunt: explicamus sacram scripturam, &
ex illa peccata arguimus, hortamur ad resipi-
scentiam,

scientiam, vrgemus cōtinuantes, consolamur afflictos & anxios, & in sūma studemus ita concionari, vt ecclesia per gratiam Dei hinc ædificetur & erudiatur, confirmetur, consolationem percipiat, & ita cum fructu aliquo à concione discedat, Deum laudans & illi gratias agens. Quòd si aliter agere vellemus, tum meritò pius & Christianus magistratus, et vniuersa ecclesia id non paterentur fieri. Vtinam vbiq; magistratus huius rei curam gererēt, ne hominibus improbi oris, & ratione destituis, quiq; tantum alios contumelia afficere student, pro sua libidine agere concedatur. Templū Domini non est domus cōtentionum et conuictorū, sed domus orationis, & vtilis atq; fructifera doctrina.

Porro propheta illa qua dicitur, nos deinceps abnegaturos esse diuinitatē Christi in carne, sicut nunc negemus præsentia carnis Christi in pane, nunquā in æternum Dei beneficio perficietur & vera erit in nostris ecclesijs. Ac notum est vniuerso orbi, nos fidelissimè oppugnasse omnes hostes & oppugnatores diuinitatis Christi, Seruetū, Gentilem, Blandratam, Alciatum, & omnes his coniunctos, cui rei scripta nostra testimonium perhibent. Quòd si fortè Iudas aliquis esset inter Apostolos, num id Apostolis obijci debet? Sunt etiam prorsus dissimilia, Christi carnem in pane esse, & Verbum carnem factum, siue Deum esse in carne. Deum enim hominem factum esse, testimonijs

Lutheri
prophetia
falsa.

AD VII. CAP. ACCVSAT:

Christus ne
rus uiuusq
Dei filius.

Ioan. 6.

Ioā. 1. et 20

1. Ioan. 4.
& 5.

2. Tim. 3.

Conclusio.

legis, Prophetarū, & ceterius scripturæ compro-
batur, quod autem Christus panis factus sit,
nusquam scriptum extat. Atque ut hic alia tes-
timonia veræ diuinitatis Christi prætereamus,
tres testes sunt qui ita de ea testantur ut clarius
non possent. Primus est D. Petrus Apostolus,
qui interrogatus à Domino, Nunquid & vos
vultis abire? Respondit, Domine ad quem ibi-
mus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credi-
mus & cognouimus, quia tu es Christus filius
Dei. Similia eius testimonia in Actis Aposto-
lorum leguntur, & 1. Pet. 1.

Ioannes initio Euangelij scribit. Verbum
quod Deus erat carnem factum esse. Ac Euan-
gelium suum concludit his verbis, Hæc autem
scripta sunt ut credatis, quia Iesus est Christus
filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in no-
mine eius. Ac rursus testatur Ioannes. In hoc
cognoscitur Spiritus Dei. Omnis spiritus qui
confitetur Iesum Christum in carne uenisse, ex
Deo est. Item, Hic est verus Deus & vita æterna.

Paulus quoque testatur his verbis, Deus ma-
nifestatus est in carne, iustificatus in spiritu,
apparuit angelis, prædicatus est gentibus, cre-
ditus est in mundo, assumptus est in gloria. Sic
nos quoque credimus & prædicamus, ac Deum
precamur ut nos in hac fide & doctrina in fi-
nem usque confirmet.

Atq; hæc breuiter uolui respondere ad præ-
cipua capita accusationis quam nobis Aduersa

rij nostri intendunt, vt hac responsione testarer
 nostram innocentiam, & doctrinam atque ec-
 clesiam nostram defenderem. Obsecro autem
 omnes qui nostram responsionem legerint aut
 audierint, vt eam absq; affectibus diligenter ex-
 pendant. Confidimus enim in Domino Deo
 & liberatore nostro, doctrinam nostram Chri-
 stianam esse, atq; ecclesias quibus inseruimus,
 esse veras, Deo gratas & Christianas ecclesias,
 vt quæ habeant propria signa veræ ecclesiæ,
 Verbum veritatis, rectam fidem, fideles preces,
 sancta Sacramenta, pœnitentiam, siue respi-
 scentiam, spem & patientiam, item Christia-
 nam misericordiam, charitatem, modestiam &
 concordiam, & veram remissionem peccato-
 rum in solo & vnico Domino nostro Iesu
 Christo. Cui sit honor, laus & gloria,
 cum gratiarum actione, in
 æternum.

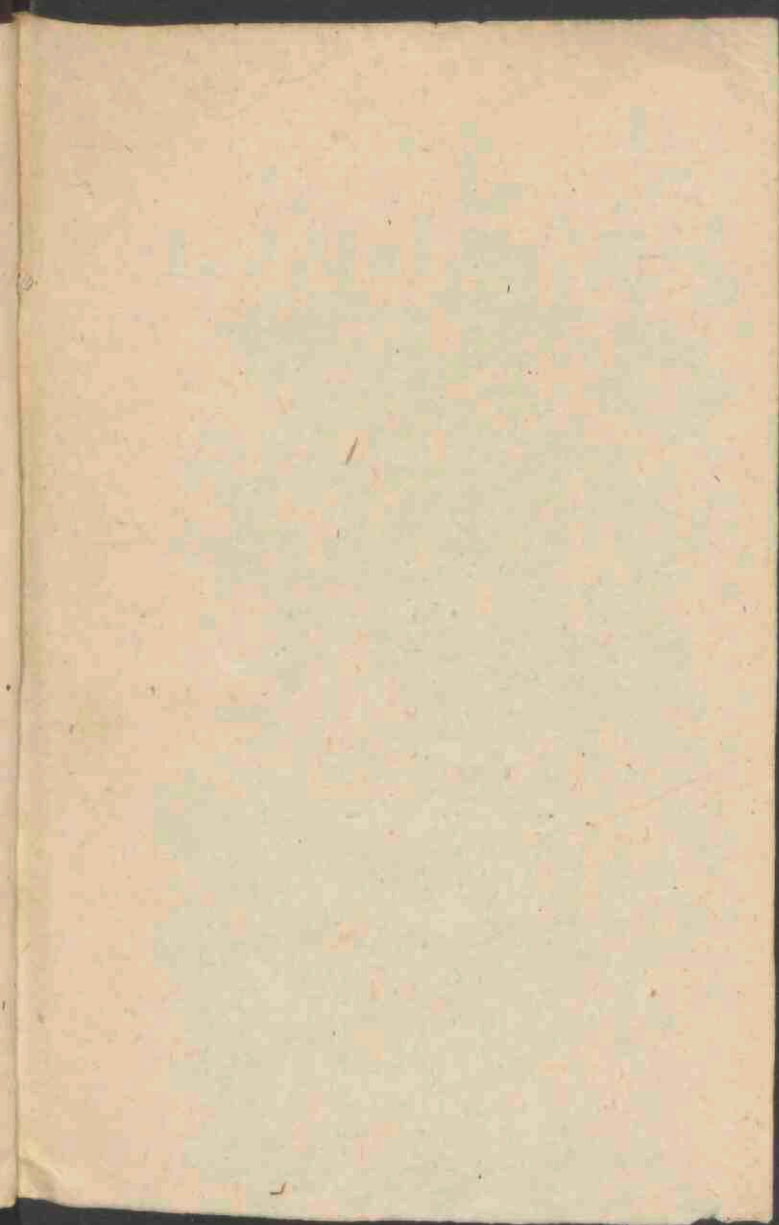
FINIS.

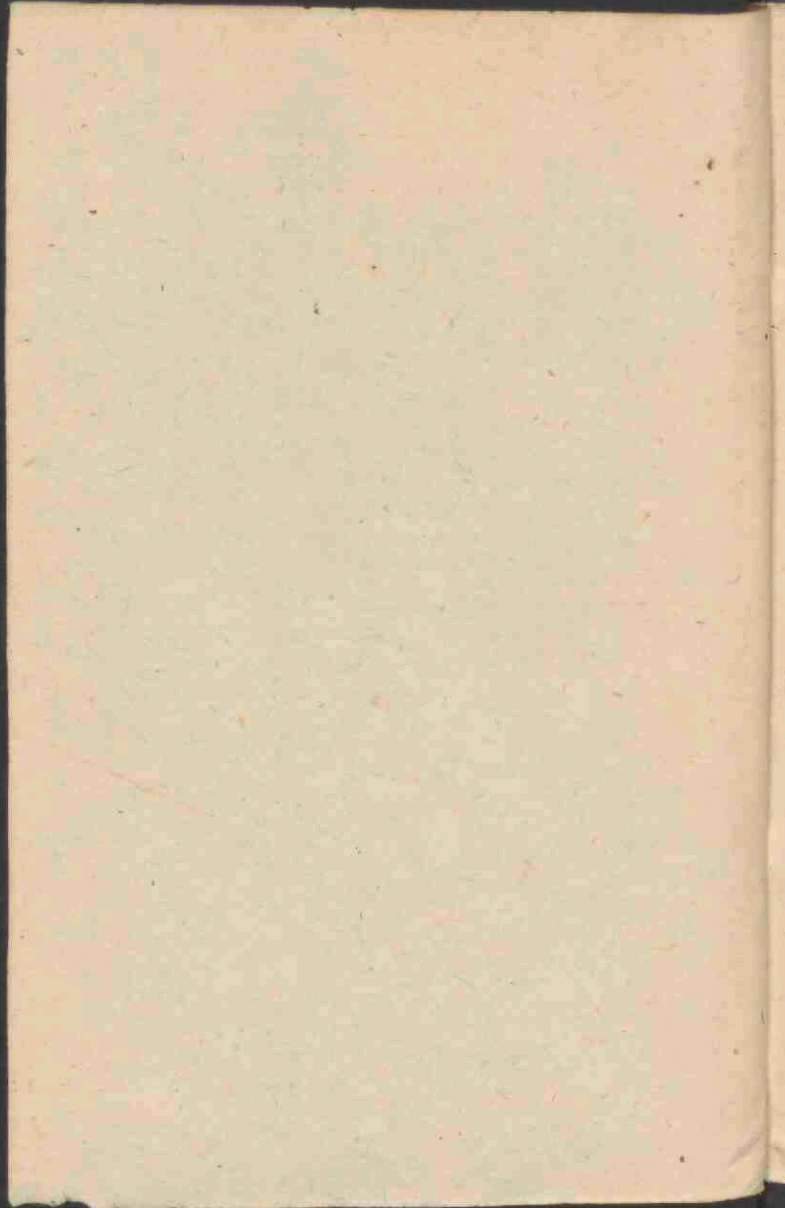
773088-4

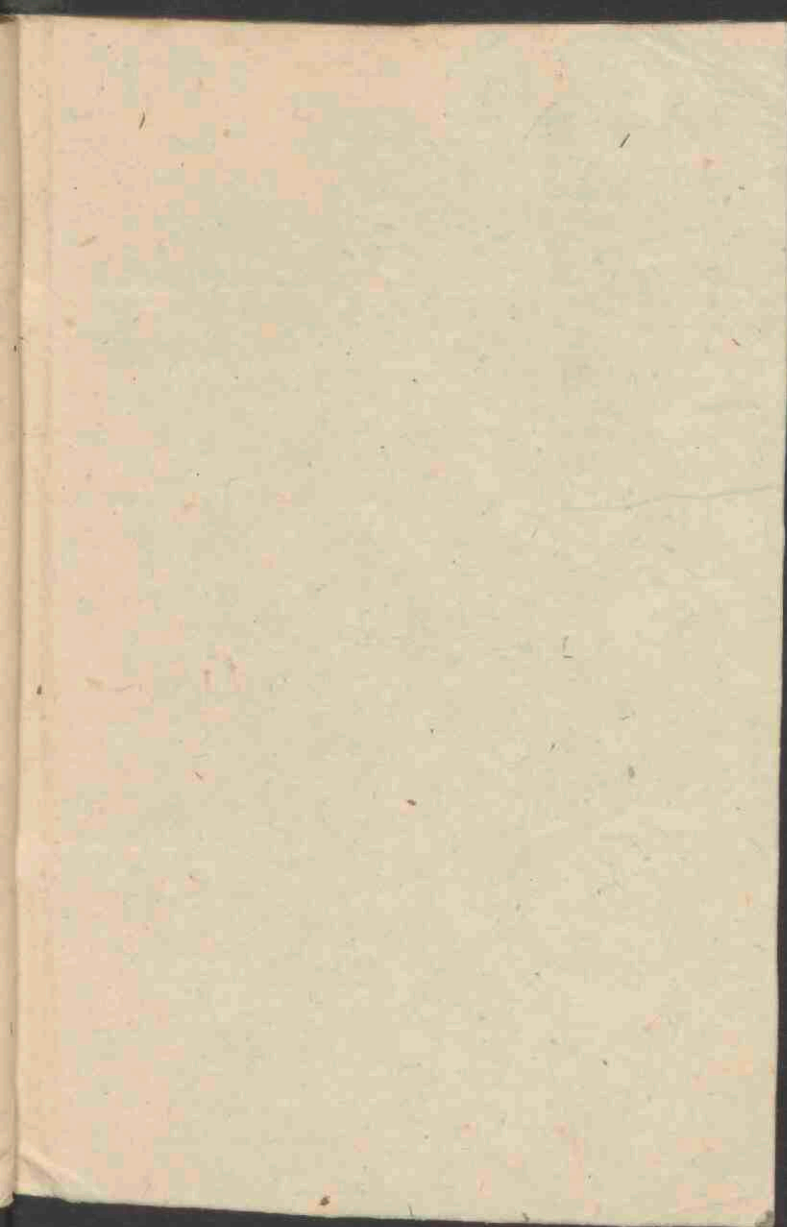
RECEIVED

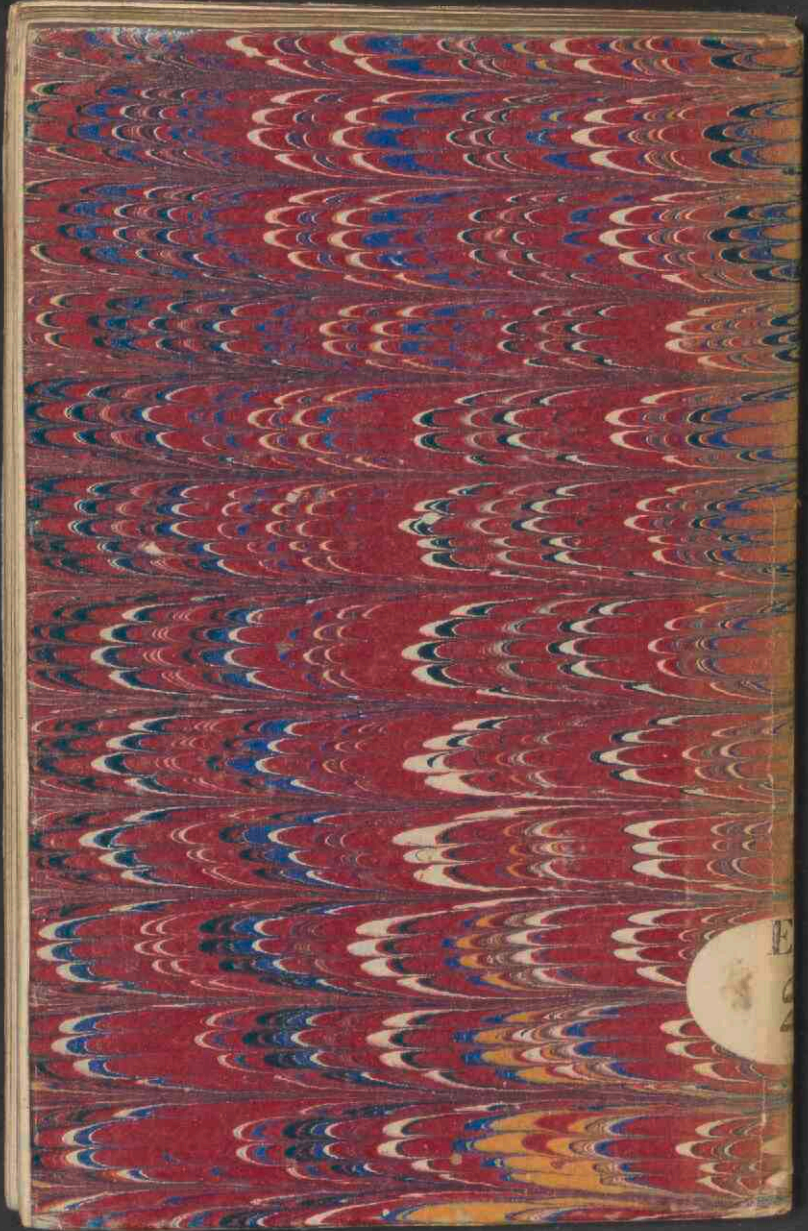
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Several dark ink spots and smudges scattered across the lower half of the page.

E
2